

VRHNIŠKA ŠOLA SKOZI ČAS (III. DEL)

OD PRELOMA STOLETJA DO KONCA PRVE SVETOVNE VOJNE 1900–1918

Uvod

V vrhniških razgledih št. 12 in 13 sta bila objavljena dva prispevka o vrhniški šoli. Prvi je obsegal obdobje od 1796 do 1870 in drugi od 1870 do 1900. V tem tretjem bo obravnavano obdobje med leti 1900 in 1918. Članek je nadaljevanje prejšnjih dveh. Zaradi vsebinsko bogatega zapisa dogodkov v šolski kroniki ne bo mogoče prikazati vsega obstoječega gradiva, zato bralce opozarjamo še na članek Janeza Kosa.¹ V šolski kroniki najdemo imena učiteljev, število učencev, kronist nas seznani tudi z organizacijo pouka, s problemi šolskega poslopja in z drugimi zanimivimi podatki, ki so vezani na šolo in na sam kraj. Pisec kronike se ni ognil niti opisom političnih dogodkov, kot so atentat na prestolonaslednika, napoved in potek vojne. Vrhnika je bila vpletena v vojno dogajanje bolj kot marsikateri drug kraj na Kranjskem. Skoznjo so se valile trume vojakov, ranjencev, invalidov, bolnikov, italijanskih, ruskih in romunskih ujetnikov ter beguncev. Opis medvojnih dogodkov bo bralec našel v prispevku Olge Pivk.²

OD ENORAZREDNICE LETA 1796 DO ŠESTRAZREDNE ŠOLE LETA 1912

Šola na Vrhniku je bila ustanovljena leta 1796 kot enorazrednica. Učilnica je bila v mežnariji. Z ustanovitvijo dvorazrednice leta 1824 je nastala prostorska stiska. Ker ni bilo denarja za gradnjo novega poslopja, so učenci dobili dva prostora v Jelovškovi hiši. Šele leta 1852, ko je občina zbrala dovolj denarja, so mežnarijo preuredili. V njej so poleg dveh učilnic uredili še učiteljevo stanovanje. Stavbo so znova preuredili leta 1876. Ob prenovi so pridobili dodatne učne prostore. S pridobitvijo prostorov se je vrhniška dvorazrednica razširila v šolo s štirimi razredi. V tej prenovljeni stavbi je potekal pouk do leta 1904.

Vrhniška šola je bila do leta 1886 mešana ljudska šola, v omenjenem letu je bila razdeljena na deško in dekliško šolo. Deška je bila štirirazredna, imela je celodnevni pouk. Dekliška je bila trirazredna. V prvem je imela poldnevni, v drugem in tretjem razredu pa celodnevni pouk. V obdobju od 1900 do

Poslopje stare šole na Vrhniki, danes Hrib št. 2 (foto: Dobrovoljc F., *Cankarjev album*, str. 29).

Hiša Janeza Jelovška (skrajno desno, danes Turšič), kjer je vrhniška šola leta 1824 dobila dva prostora (Polona Zalokar, *Hiše se spreminjajo, sledovi ostajajo* (III. del), *Vrhniški razgledi* 2011, 12, str. 76).

1918 pa je šola postala šestrazredna. Želja po ustanovitvi osemrazredne šole je bila uresničena šele v novi državi leta 1919. Vzrokov, da vrhniška šola ni dobila že prej osem razredov, je bilo več; najtehtnejša razloga sta bila pomanjkanje prostorov in finančna stiska. Nadaljnji razvoj je prav gotovo zavrla tudi prva svetovna vojna.

Število učnih ur, predmete in učni smoter je za deško šolo predpisoval Učni načrt za štirirazredne ljudske šole. Za trirazredno dekliško šolo pa sta veljala dva Učna načrta. Prvi je bil za trirazredne ljudske šole s poldnevним poukom. Drugi je bil za oba višja razreda drugega in tretjega, in sicer za trirazredne ljudske šole s celodnevним poukom. V šolskem letu 1900/01 so uvedli nemščino kot obvezni predmet. Veljal je za drugi deželni jezik. Dijaki so se učili nemščino od tretjega razreda dalje. V šolskem letu 1904/05 so šolo preselili v novo stavbo z desetimi učilnicami in drugimi pomožnimi prostori. Dekliška šola je postala štirirazrednica januarja 1905, s poukom pa je začela 10. februarja. Naslednja sprememba je sledila leta 1909³, ko se je razširila šola na petrazrednico s paralelkami, v šolskem letu 1910/11⁴ pa v šestrazrednico.

Na šoli so imeli celodnevni pouk. V izjemnih primerih, ko šolsko vodstvo ni moglo zaradi pomanjkanja finančnih sredstev najeti zunanje suplente in bi bili zaposleni na šoli preobremenjeni, so uvedli poldnevni pouk. V letu 1901 so od marca do konca šolskega leta imeli poldnevni pouk v vseh razredih, v višjih deških in dekliških pa je pouk ostal celodnevni, tj. v tretjem in četrtem deškem in v drugem in tretjem dekliškem. Deželni šolski svet je januarja leta 1912 v vseh razredih dokončno uvedel nerazdeljen dopoldanski pouk. V tem letu so prenehali deliti opoldansko toplo kosilo revnim otrokom.

OD STARE ŠOLE DO NOVEGA SODOBNEGA ŠOLSKEGA POSLOPJA 1904

Šolsko leto 1904/05 je za Vrhniko in predvsem za šolsko mladino pomenilo prelomnico, saj so po dolgem času dobili sodobno šolo. Načrt zidave novega šolskega poslopja si je Komisija za graditev nove šole zadala že v letu 1876. V ta namen si je ogledovala zemljišča, ki bi bila primerna za šolsko stavbo. A problema niso rešili do leta 1898, ko so se ga lotili resneje. Odločilni sestanek so imeli 24. marca 1898. Prisotni so bili člani

Poslopje nove ljudske šole na Vrhniki, zgrajene v letih 1904–1905 (foto v MDV).

okrajnega in krajevnega šolskega sveta, zastopniki okoliških vasi, ki so spadale v takratni vrhniški šolski okoliš: Zaplana, Podlipa, Bevke, Blatna Brezovica, Ligojna, Drenov Grič. Razpravljali so o dveh vprašanjih oziroma problemih. Prvo vprašanje, ki so ga želeli razrešiti, so bile šole v manjših krajih. Krajevni šolski svet je predlagal, da bi se kraji Velika in Mala Ligojna, Drenov Grič, Lesno Brdo, Sap, Sinja Gorica in Blatna Brezovica izločile iz vrhniškega šolskega okoliša in da bi se v omenjenih vaseh zgradila nova šolska poslopja.⁵ Tako stanje na področju vrhniškega šolskega okoliša je ostalo do leta 1900. Nova šolska poslopja pa so ti kraji dobili šele 1909. Druga tema tega sestanka pa je bilo poslopje šole na Vrhniki. Prisotni so sklenili, da je nujno sezidati novo deško in dekliško šolo, ker je bilo tedanje poslopje očitno premajhno, zastarelo, dotrajano in kot tako neprimerno za šolski pouk. Vsi so se zavzemali za kvalitetno izpeljavo zidave nove stavbe, zato se je župan Jelovšek podal

na strokovno-študijsko potovanje. Obiskal je Dunaj in si ogledal tamkajšnje sodobno opremljene šole. Zanimala ga je zidava poslopij in razporeditev prostorov, učilnic, kabinetov, knjižnic, telovadnic, učiteljskih stanovanj in oprema učilnic, način ogrevanja in vse drugo, kar je sodilo k urejeni šolski stavbi. Po vrnitvi na Vrhniko je svoje izkušnje predstavil članom komisije. Po resnem premisleku so izbrali načrtovalca in izvajalca del. Izdelavo načrtov so zaupali stavbnemu mojstru Francu Kaudelu.⁶ Načrte je izdelal po navodilih komisije. Šola naj bi sprejela v svoje bodoče učilnice 700 dijakov. Šola naj bi imela 10 učilnic, stanovanje ravnatelja in šolskega sluga. Poleg šole bi bilo telovadno igrišče in vrt. Projekt je bil narejen po naj-sodobnejših izkušnjah, vzor so bili načrti dunajskih ljudskih šol. Učilnice naj bi se grele na centralno parno kurjavo, poskrbljeno je bilo za primerno zračenje vseh šolskih prostorov. V načrtu ni smela manjkati telovadnica, kopalnica, knjižnica in kabineti za

učila. Mnogi so nasprotovali tem idejam, saj niso verjeli, da bo na Vrhniki stala ena od najmodernejših šol. Župan je ideje o sodobni šoli zagovarjal s trditvijo, da je treba zgraditi šolo, ki bo služila svojemu namenu in naslednjim generacijam.

Načrti so bili izdelani leta 1901. Poslali so jih v pregled in odobritev deželni šolski oblasti.

Občinski odbor je določil tri odbornike, ki so sklenili kupno pogodbo s Hribarjem, ki je bil lastnik želenega zemljišča. Pogodba je bila sklenjena 10. oktobra 1902. Za zemljišče v izmeri 7524 m² so odšteli 10.040 K. Občina ni imela dovolj finančnih sredstev, zato je pooblastila šolski odsek, da je pri Kranjski hranilnici v Ljubljani najel kredit. Kredit so vračali več let z amortizacijo in obrestmi vred. Ko so bile zadeve glede načrta in denarja urejene, je šolski stavbeni odbor oddal vsa zidarska dela največjemu stavbnemu podjetju v Ljubljani Gustav Tönnies.⁷ Zidava šole je bila za takratne razmere kakovostna in zelo draga. Začetna cena je znašala 118.147,95 K. Mnogi so zmajevali z glavo, a znesek se je do konca zidave še zvišal. V mesecu decembru 1902 je dobilo stavbno podjetje strokovno pregledane in popravljene načrte. Zidava se je začela v marcu 1903. Začeli so s pregledom zemljišča in ugotovili, da bo morala zaradi talne vode stavba stati na pilotih. Za odtok vode so ob zunanji strani stavbe naredili tudi drenažo. Na gradbišču šolskega poslopja so bili mojstri, obrtniki in delavci z vseh koncev Avstrije. Centralno gretje so vpeljali mojstri iz okolice Dunaja, tesarji in zidarji pa so bili večinoma s Kranjske in Primorske. Zidava je napredovala zelo hitro. Menili so, da se bodo učenci lahko selili v nove prostore že v začetku šolskega leta 1904/05. Predvideno je bilo, da se bo pouk začel v novi stavbi 16. septembra; toda okoliščine so nanesle, da se je otvoritev odložila na nedoločen čas. V upanju na selitev pa občina ni več odpravljala

la napak v stari šolski stavbi. Staro poslopje res ni bilo več primerno za pouk, težave so nastale v zimskih mesecih. Ko je januarja nastopil hud mraz, dotrajane stare peči niso več grele in v razredih je bilo hladno. V četrtem in drugem deškem ter v tretjem dekliškem razredu pa je bilo ledeno mraz, torej nevzdržno. Okna in vrata v teh učilnicah se niso zapirala, otroci so se zaradi mraza tresli. Učiteljstvo se je pritožilo in zahtevalo, da se v takih razmerah s poukom prekine. Ravnatelj šole je takoj sklical izredno konferenco, na kateri so sklenili na osnovi 21. § ministrskega ukaza 19. julija 1875/2868, da bodo prekinili s poukom, dokler se zadeve ne bodo uredile. Sklep konference je ravnatelj predal krajevnemu šolskemu svetu in hkrati zaprosil za pomoč. Kmalu je vodstvo šole dobilo odgovor, da so prostori v stari šoli še dovolj dobri za pouk. Županstvo je to naznanilo okrajnemu šolskemu svetu, ki je izdalo ukaz, naj se pouk takoj začne. Vodstvo šole je upoštevalo to odločitev. V četrtem deškem razredu, kjer se je peč podrla, je pouk odpadel. Zadeva se je glede mraza uredila, ker je mraz kmalu pojenjal in je pouk potekal v milejših razmerah. Zaradi navedenega je krajevni šolski svet sklenil, da se mora nova šola v januarju nemudoma odpreti. Ing. Kirchschrager, ki ga je poslala vlada, je na podlagi pregleda podal uradno mnenje. Očitno je bil z ogledom zadovoljen. Rezultat tega je bil dopis deželnega šolskega sveta krajevnemu šolskemu svetu, s katerim je višji šolski organ dovolil, da se prične pouk v poslopju nove šole. Stavba je bila blagoslovljena 26. januarja 1905 ob 16. uri. Navzoči so bili vsi pomembni občani, učitelji in učenci. Za selitev v nove prostore so imeli le tri dni časa, in sicer 26., 27. in 28. januarja. Redni pouk se je pričel v 30. januarja 1905.⁸ Novi šolski prostori so omogočili vodstvu šole, da je trem razredom dekliške šole dodalo še četrti razred. Štirirazredna dekliška šola je začela s poukom 10. februarja tega leta.

Šolsko leto **1908/09** je prineslo novost na vrhniškem področju šolstva. Kraji Velika in Mala Ligojna, Drenov Grič, Lesno Brdo, Sap, Sinja Gorica in Blatna Brezovica so se izločili iz vrhniškega šolskega okoliša. Kot smo že v prispevku, objavljenem v Vrhniških razgledih št. 13, omenili, se je potreba po ustanavljanju šol za oddaljene otroke v manjših krajih pokazala že konec 19. stoletja. Leta 1896/97 so odprli že omenjeno ekskurentno postajo v Bevkah, ki je bila sestavni del šole na Vrhniku. Leta 1909 so se po enajstih letih dogovarjanj le ustanovile tri šole za oddaljene otroke na Drenovem Griču (enorazrednica), v Ligojni (enorazrednica) in v Blatni Brezovici (dvorazrednica).⁹ Vse tri šole so imele prostore v kmečkih hišah. Otroci, ki so prej hodili na Vrhniko, bilo jih je približno 230, so začeli 2. aprila 1909 obiskovati te tri nove šole. Na osnovi odloka krajevnega šolskega sveta¹⁰ pa je bila ukinjena ekskurentna šola v Bevkah, namesto nje se je 15. septembra 1909 ustanovila v Bevkah enorazredna šola.

V tem šolskem letu se je vrhniška šola razširila v petletnico¹¹, naslednje šolsko leto pa v šestrazrednico.¹² Deška in dekliška ljudska šola sta se reorganizirali v šestrazredno, v letu 1910/11 se je petima razredoma pridružil še šesti mešani razred; ni se ločil po spolu.¹³

V začetku leta 1912 je dobil peti razred še vzporednico.¹⁴ Hkrati pa je sklenil, da se uvede v vseh razredih nerazdeljen dopoldanski pouk.¹⁵ Šola je bila do leta 1919 šestrazredna z dopoldanskim poukom.

Na učiteljski konferenci 29. novembra 1918 so sklenili zaprositi oblasti za razširitev šole v osemrazrednico. Šolski svet je 24. septembra 1919 dovolil razširitev šole.

OBDOBJE PRVE SVETOVNE VOJNE IN VPLIVI NA POUK NA VRHNIŠKI ŠOLI 1913–1918

Povod za začetek vojne je bil atentat na avstrijskega prestolonaslednika nadvojvodo Franca Ferdinanda in njegovo ženo Sofijo von Hohenberg.¹⁶ Posledica je bila, da je Avstrija napovedala vojno Srbiji 28. julija 1914. Napovedi pa je sledila mobilizacija. Vrhnika se vojnemu vrvežu ni izognila in je bila ves čas vojne precej aktivno vpeta v dogajanje. Nepregledno število ljudi se je ves čas valilo skozi Vrhniko. Bili so: vojaki, ranjenci, bolniki, ruski, romunski, italijanski ujetniki, begunci, živina, vojaška tovorna vozila, motorji, kolesa, konji ... mnogi so se na Vrhniku ustavili za dan ali dva, nekateri so ostali dlje – dlje časa so se na Vrhniku zadrževale vojaške enote, ki so poleg ostalih poslopij zasedle tudi šolsko poslopje.

V začetku je pouk na šoli potekal po ustaljeni navadi. 23. oktobra **1914**, ko je prišla iz Ljubljane komisija v sestavi dvornega in vladnega svetnika ter vojaškega predstavnika, pa se je to spremenilo. Komisija je po pregledu poslopja sklenila, da je šolsko poslopje primerno za vojsko in sledil je ukaz o izpraznitvi šole. V poslopju je ostala le šolska pisarna, obe službeni stanovanji in soba, kamor so shranili šolska učila. Pouka ni bilo, vodstvo šole in šolske oblasti so začele iskati primerne učne prostore. Okrajni šolski svet je ukazal 10. novembra 1914, da se mora pouk takoj začeti v katoliškem Domu¹⁷ in v stari šoli. Tej odločitvi je nasprotoval krajevni šolski svet, ki so se mu zdeli tako kot vodstvu šole prostori v mlekarni in v kavarni primernejši, čeprav je bila kavarna¹⁸ temna in vlažna, mrzla in okoli nje ropot. Celo okrajni zdravnik Pregel je menil, da ni primerna za pouk in da svojega otroka v take prostore že ne bi pošiljal k pouku, a žal šolska oblast ni imela druge izbire. Tudi v mlekarni ni bilo

Vojaki pri zadnjem vhodu v vrhniško šolo, 1915
(foto: last Janeza Žitka).

dosti bolje. V njej je bila stara in neuporabna železna peč. Ko so učitelji to ugotovili, so z dovoljenjem ravnatelja spustili otroke domov že po prvi šolski uri. Šolski ravnatelj je prosil za novo peč, a lepe besede niso zalegle. Šele na energično zahtevo je župan kupil novo peč. Pouk za nižje razrede se je začel 1. decembra 1914. Pedagoški kader je skupaj z ravnateljem skušal v teh bolj toplih prostorih organizirati pouk za vse razrede. V mlekarni sta imela pouk oba peta in šesti razred. S poukom so začeli 7. januarja 1915. Delili so ga na dopoldanski in popoldanski. Vsak razred je imel na teden le tri dni pouka. V kavarni je bil pouk v dopoldanskih urah. Oba četrta razreda sta imela na teden tri dni pouka.

Šele 1. februarja 1915 so dokončno razporedili vse razrede in prilagodili pouk razmeram primerno. V **kavarni** so imele pouk vse paralelke prvega, drugega in tretjega razreda. Prvi v ponedeljek in torek, drugi v sredo in četrtek in tretji v petek in soboto. V **mlekar-ni** so imeli pouk paralelki četrtega in petega razreda ter mešani šesti razred in ponavljalna šola. Četrta so imeli pouk v ponedeljek in torek, peti v sredo in četrtek, šesti v petek in soboto dopoldne in popoldne ponavljalna šola. Krajevni šolski svet je 17. marca sklenil, da se preneha pouk v višjih razredih, in sicer v 4., 5. in v 6. razredu ter v ponavljalni šoli, ker so se na polju začela kmečka dela. V nižjih ra-

Slovo na vrhniški železniški postaji pred odhodom na rusko bojišče, v Karpate, 1915 (foto: last J. Žitka).

zredih se je pouk nadaljeval, in sicer z dopoldanskim in popoldanskim turnusom po štiri dni na teden. Marca so prekinili s poukom tudi v obeh tretjih razredih, ker je krčmarica v kavarni šoli odpovedala najem prostorov. Ostali nižji razredi so s poukom nadaljevali, vendar so se preselili v mlekarno. Na teden so imeli tri dni pouka, dopoldne so hodili dečki, popoldne pa deklice. Pouk se je za nižje razrede kot običajno zaključil v mesecu juliju. Šolskih spričeval niso razdelili. Na deški in dekliški šoli so si pedagoški delavci razmeram primerno razdelili učne obveznosti v posameznih razredih, kar nam kažejo spodnje razpredelnice.

V *deški šoli* so poučevali: Amalija Komotar: 1. a – 61 dečkov, Ana Pleško, ki je bila edina začasna učiteljica na šoli: 2. a – 56 dečkov, Karel Matajec: 3. a – 57 dečkov, Milan Schiffrer: 4. a – 50 dečkov, Ivan Michler: 5. a – 55 dečkov, Ivan Štrekelj: 6. – 18 dečkov in 17 deklic.

V *dekliški šoli* so učile učiteljice: Marija Mlakar: 1. b – 55 deklic, Angela Petrič: 2. b – 55 deklic, Pavla Götzl: 3. b – 56 deklic, Marija Marinko: 4. b – 49 deklic, Darinka Franke: 5. b – 42 deklic. Na *ponavljalni šoli* pa so učili: Matajec in Michler – 20 dečkov, Mlakar in Götzl – 22 deklic. *Verouk*: Frančišek Zabret in Ivan Primar.

Jeseni **1915** se je vojska umaknila iz petih učilnic. V izpraznjenih učilnicah so takoj začeli z rednim poukom, in sicer v obeh paralelkah prvih, drugih in tretjih razredih. Šesti razred je imel še vedno pouk v prostori h mlekarni. Pouk so ukinili februarja, in sicer ob torkih tretjemu in ob petkih četrtemu razredu, zato da so lahko organizirali pouk za ponavljalno šolo. Z aprilom 1916 so prekinili s poukom v šestem razredu in ponavljalni šoli. Pouk ni potekal po ustaljenem redu, saj so bili v šolskem poslopju še vedno nastanjeni vojaki. Mnogokrat je odpadel, ker je vojska uporabljala šolske prostore za mobilizacijo. V letu 1915 so učili na *deški šoli*: Albina Malavašič: 1. – 65 dečkov, Amalija Komotar: 2. – 56 dečkov, Ana Pleško: 3. – 43 dečkov (nadomeščala sta Schiffrer, Ana Kaus), Darinka Franke: 4. – 56 dečkov, Karel Matajec: 5. – 48 dečkov, Emil Schiffrer: 6. – 32 dečkov in 27 deklic. V *ponavljalni šoli* je bilo 15 dečkov. Na *dekliški šoli* pa učiteljice: Julija Spitzer: 1. – 57 deklic, Marija Mlakar: 2. – 45, Angela Petrič: 3. – 47, Pavla Götzl: 4. – 56, Marija Marinko: 5. – 42 deklic. Ponavljalna šola: Malavašič (Komotar) in Spitzer (Petrič) – 15 deklic.

V začetku **1917** pa se je v šolsko poslopje naselila vojaška bolnišnica, konec leta pa se je izselila. Učenci so ostali znova brez učilnic. Krajevni šolski svet in vodstvo šole sta iskala primerne prostore. Na sejah so menili, da so primerni prostori za pouk v Verdu in na Stari Vrhnikih. A žal do realizacije idej ni prišlo. Začasne prostore so našli v prejšnjih prostorih mlekarni in društvenega doma. Šolski pouk se je začel šele 23. marca. Pouk so razdelili: prvi dekliški razred je imel pouk v ponedeljek, torek in sredo dopoldne. Prvi deški razred pa v istih prostorih, le v popoldanskem času. Četrtek, petek in sobota pa sta si delila drugi deški in dekliški razred. Prve tri dni v tednu sta si delila prostor v mlekarni oba tretja razreda, druge tri dni pa četrta razreda.

V obeh petih razredih in mešanem šestem se je pouk začel šele 11. aprila 1917. Prostore so imeli v pritličju društvenega doma, in sicer štiri dni na teden, eni so imeli pouk dopoldne, drugi popoldne. Ko je šesti razred po dvajsetih dneh zaključil s poukom, sta si oba peta razreda delila dopoldanski in popoldanski pouk vseh šest dni v tednu.

V mesecu maju so razrede znova razporedili, kot je razvidno iz spodnje razpredelnice. Iz nje lahko razberemo, da je šola obiskovala za vojne razmere zelo veliko otrok.

Tako na deški kot na dekliški šoli so v tem letu učile učiteljice, z izjemo ravnatelja Matajca in Emila Schiffrerja. Na *deški* so učile: Marija Marinko: 1. a – 89 dečkov, Albina Malavašič: 2. a – 60, Amalija Komotar: 3. a – 54, Ana Kaus: 4. a – 50, Karel Matajec: 5. a – 68. Na *dekliški* pa: Darinka Franke: 1. b – 78 deklic, Ana Pleško: 2. b – 54, Marija Mlakar: 3. b – 69, Angela Petrič: 4. b – 48, Pavla Götzl: 5. b – 44, Emil Schiffrer: 6. – 62 dečkov in 47 deklic.

Dekliška ponavljalna šola: Darinka Franke in Marija Marinko – 12 deklic. Deška ponavljalna šola: Emil Schiffrer – 21 dečkov. *Verouk*: katehet Franček Golmajer. V prvih, četrlih in petih razredih je učil Ciril Zamar.

Težave niso bile le prostorske, ampak tudi kadrovske. Učitelji so bili vpoklicani, opravljati so morali razna zunajšolska dela: sodelovati pri nabirkah, vojnem posojilu, popisovanju zalog hrane itd. V vojnem obdobju so dobivali učitelji razne naloge. Tako sta novembra 1917 deset dni učitelj Schiffrer in ravnatelj Matajec popisovala zaloge krompirja, pri pouku so ju nadomeščali drugi učitelji. Učitelja Schiffrerja so nadomeščali tudi, ko je sodeloval kot komisijski vodja pri popisovanju sena, ovsa, krompirja, žita itd. v vaseh Borovnica in Horjul. Bil je mobiliziran za šest mesecev v letu 1914 in znova

1917, a so ga kmalu oprostili služenja, ker je opravljajal aprovizacijsko oskrbo. O mobilizaciji učiteljev in njihovi obveznosti med vojno je več napisanega v poglavjih Domoljubno delo in učitelji.

V šolskem letu 1917/18 so pouk organizirali v mlekarni in društvenem domu, ker je

vojska izpraznila šolske prostore šele konec leta. Ob koncu vojne so imeli prebivalci tudi hude težave s kurjavo. Ker ni bilo mogoče dobiti za šolo kurjave, ni bilo pouka od 14. januarja do 3. aprila 1918. Kako so si učitelji razdelili dopoldanske in popoldanske učne ure, preden so se znova preselili v šolske učilnice, je razvidno iz spodnjih tabel.

DOM v zgornjih prostorih

Dopoldne

Popoldne

Ponedeljek	1. b	Kaus	1. a	Kaus
Torek	1.	Kaus	1.	Kaus
Sreda	1.	Kaus	1.	Kaus
Četrtek	1.	Franke	2.	Marinko
Petek	2.	Franke	2.	Marinko
Sobota	2.	Franke	2.	Marinko

DOM v spodnjih prostorih

Dopoldne

Popoldne

Ponedeljek	5. b	Petrič	6.	Schiffrer
Torek	5. b	Petrič	6.	Schiffrer
Sreda	5. a	Matajec	5. b	Petrič
Četrtek	5. a	Matajec	5. b	Petrič
Petek	6.	Schiffrer	5. a	Matajec
Sobota	6.	Schiffrer	5. a	Matajec

MLEKARNA

Dopoldne

Popoldne

Ponedeljek	3. b	Pleško	3. a	Malavašič
Torek	3.	Pleško	3.	Malavašič
Sreda	3.	Pleško	3.	Malavašič
četrtek	4.	Mlakar	4.	Komotar
Petek	4.	Mlakar	4.	Komotar
Sobota	4.	Mlakar	4.	Komotar

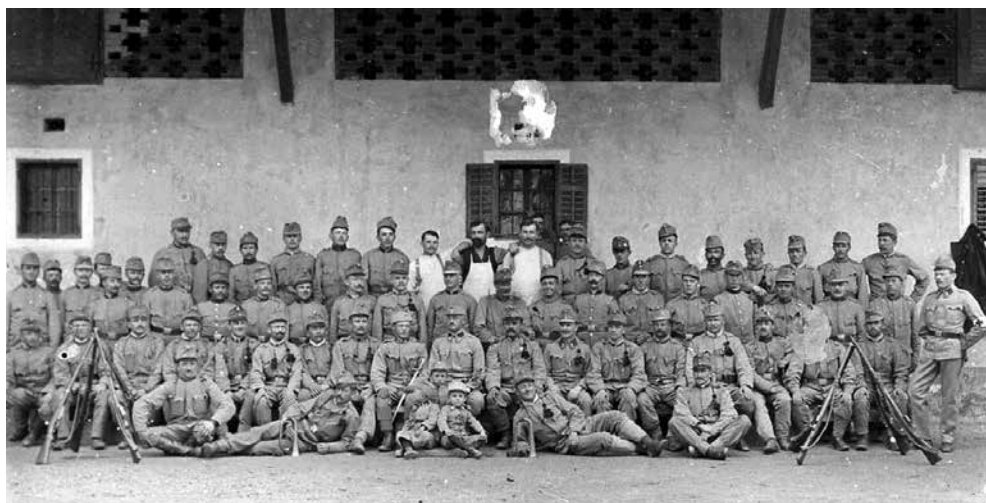
V razpredelnicah na strani 81 so razporejeni razredi po lokacijah in navedeni priimki učnega kadra, ki je v teh razredih poučeval. Izpustili pa smo število učencev, ki so te razrede obiskovali. Spodaj pa navajamo poleg učiteljevih priimkov in imen navedeno še število učencev v posameznem razredu na deški in dekliški šoli. Deško šolo je obiskovalo: Ana Kaus – 87dečkov (19. novembra jo je nadomeščala Albina Levstik), Marija Marinko – 63 dečkov, Albina Malavašič – 55 dečkov, Amalija Komotar – 47 dečkov (nadomeščala jo je Hermina Kobal), Karel Matajec – 58 dečkov in šesti mešani razred Emil Schiffrer – 55 dečkov in 47 deklic. Dekliško šolo pa je obiskovalo: Ana Kaus – 80 deklic (15. aprila jo je zamenjala Marija Čuk), Darinka Franke – 60 deklic, Ana Pleško – 59 deklic, Marija Mlakar – 47 deklic, Angela Petrič – 48 deklic. Ponavljalna šola: Emil Schiffrer 9 deklic in 22 dečkov, tj. 31 otrok, skupaj s šestim razredom. Verouk: katehet Frančišek Golmajer je poučeval oba prva, oba tretja in oba četrta razreda. Cirila Zamarja je zamenjal katehet Anton Selan. Prevzel je učne ure verouka v drugem deškem, v obeh petih in v šestem razredu ter v ponavljalni šoli.

Ob koncu vojne še ni bilo rednega pouka, čeprav so že januarja 1918 spraznili šolsko poslopje. Zaradi pomanjkanja premoga ni bilo pouka do 3. aprila. Jeseni, v začetku šolskega leta 1918/19 ni bilo pouka od 30. oktobra do 18. novembra, ker je obstajala za otroke na poti v šolo nevarnost. Vzrok pa je bil gost vojaški tovorni promet. Vojska se je z vso opremo vračala z bojišč. Na cesti so bile nepregledne kolone vozil, starši in učitelji so se bali, da bi v takratni prometni zmedi lahko prišlo do prometne nesreče. V povojnih poročilih je najti tudi podatke, da je bila cesta zaradi pretežkega in gostega prometa tako poškodovana, da so izvajali na njej nujna obnovitvena dela.

Domoljubno delo

V vojnem času so ljudje z zbiralnimi akcijami skušali izraziti svoje domoljubje. V prvih letih je bila zavest o pripadnosti monarhiji zelo na visoki stopnji, a trajanje vojne in izčrpavanje zaledja je pustilo posledice, saj je začetno navdušenje splahnelo, prostovoljno delo in zbiranje denarja se je zmanjšalo. Kmalu po začetku vojne se je začelo domoljubno delo za otroke in učitelje, vanj so se vključili tudi učenci in učitelji vrhniške šole. Vsa leta so pridno zbirali. Nabirali in izdelovali so potrebščine, ki so jih potrebovali vojaki na bojišču. V času počitnic 1914 so učenke hitele v šolske klopi, kjer so pletle zapestnike, dokolenke, oglavnice in drugo za vojake. Za uspešno izdelovanje toplega pletenega perila za vojake na bojišču so dekleta prejela priznanje in zahvalo okrajnega šolskega sveta. Poleg priznanja pa so dekletom za nadaljnje delo podarili 60 K. Dekleta niso samo pletla, ampak so, da bi zbrala čim več denarja, uprizorila v šolski telovadnici gledališko predstavo »Na Marijinem srcu«. Z zbiranjem denarja je vrhniška mladina pomagala vdovam in sirotam. Sodelovala je tudi z Rdečim križem. V času počitnic je šolska oblast poklicala učitelje, naj sodelujejo pri domoljubnih akcijah. Ravnatelj Matajec je bil vpoklican v komisijo za spravlanje pridelkov in obdelovanje polja. Učitelja Michler in Schiffrer pa sta bila imenovana v krajevni odbor za nabiranje kovin. Schiffrer je bil tudi zastopnik za popisovanje zalog pšenice, koruze itd. Šola je v času vojne dobivala razne tiskane oklice, brošure, ki so poročale o uspehu domoljubnega dela.

Dekleta so v mesecu oktobru leta **1915** pod vodstvom učiteljic izdelale za vojake na bojišču 175 parov zaščitnih krp (obujk), 82 parov dokolenk, 129 kosov kap, 390 parov zapestnic in 2 (predvideno) ledvična pasova. Izdelke so večinoma pošiljali v Ljubljano ali

Stotnija Sedmega lovskega bataljona na Vrhniki 1915 (foto: last Janeza Žitka).

pa so jih oddali vojakom, ki so bili nastanjeni na Vrhniki. Dekleta so dobila januarja iz ljubljanskega zbirnega centra 5 kg volne. Iz te količine volne so spletle še 12 parov nogavic in 10 parov dokolenk. Učitelji in učenci so pobirali tudi denarne prispevke po hišah, zbirali so cunje, volneno blago, kavčuk in kovine. Poleg denarja, cunj in kovin je šolska mladina nabirala liste robid in jagod. Lističe zelišč, ki so bili namenjeni za čaj, so pošiljali na Dunaj v vrečah po 12 kg. V letu 1915 so poslali na Dunaj še 908 kg cunj, 4 kg volnenega blaga, 61 kg kavčuka in 300 kg bakra, 250 kg medi, 100 kg cina, 4 kg cinka, 1 zlat prstan, 1 star srebrn novc, 1 srebrni predmet in 1.30 K. Leta 1916 pa so poslali vojnemu ministrstvu 5.510 kg cina, medi. Julija pa 900 kg cunj ter 10 kg kavčuka. Med zbranim materialom so bili tudi možnarji. Za vojaško letno perilo so avgusta 1915 zbrali 214.20 K, denar so poslali okrajnemu glavarstvu. Deželni vladi so poslali denar, ki so ga zbrali po razredih v domovinske namene v času od februarja do julija, in sicer 239.01 K. Dvanajst otrok je darovalo razne zlate in srebrne predmete – denar, uhane, broške, kose zlata itd., zbrali so zlate, kovinske prstane. Otroci so izdelali 2100 papir-

natih podplatov za vojake, ki so jih poslali v Ljubljano na zbirni center v Gregorčičevi ulici 20. Na Dunaj so poslali 210 spominskih listov, vrednih 21.22 K. Novembra so za vojake na fronti poslali božična darila, tj. 248 paketov (74 kg) daril. S prodajo knjig so nabrali 10.50 K, ki so jih poslali generalu Matanoviču. V akciji tedna »Rdečega križa«, ki je trajal od 30. aprila do 7. maja 1916, so sodelovali učitelji in učenci, zbrali so 594.38 K. Dekleta so prodajala cvetje, razglednice. Pri tej akciji so zbrala 1937. 92 K. Za prodane značke so dobili 40 K, ki so jih poslali na Dunaj. Za vestno in požrtvovalno opravljeno delo je dobila šola pohvalo in zahvalo.

Domovinsko delovanje šole se je nadaljevalo tudi v šolskem letu **1916/17**. Šolska mladina je nabirala liste zdravilnih zelišč za čaj. V mesecu septembru so nabrana zelišča oddali etapnemu poveljstvu. Dijaki so tako kot prejšnje leto sodelovali v dobrodelni akciji, namenjeni invalidom, jetičnim vojakom, vdovam in sirotam. Od prodaje značk so otroci zbrali 358.58 K. V vinarskih dnevih pa so zbrali 120.54 K. Poleg nabiranja zelišč in zbiranja denarja so začeli tudi z zbiranjem papirja. V tej akciji so nabrali 40 kg papirja,

der in der Gemeinde
Bezirkshauptmannschaft

untergebrachten Flüchtlinge

Post Nr.	Vor- und Zuname	Ge- schlecht männl. weibl.	Alter	Beruf	Nationalität	Ob in staat- licher Unter- kunft	Damizil vor Kriegsausbruch	Derzeitiger Wohnort (Adresse)	Anmerkung
253	Kaylot Fran		57	Kmet			Vitofan	Verd 105	
254	" Katar		41	sejaga			"	"	
251	" Lopa		18	Hof			"	"	
252	" Givim		16				"	"	
257	" Dampel		14				"	"	
258	" Olga		12				"	"	
259	" Lopa		9				"	"	
260	" Lopa		4				"	"	
261	" Lopa		6 mo				"	"	
262	Antanik Albert		32	Kammerdiener	5		Wabreine	Verd 118	
263	" Komel		10	Hof			"	"	
264	" Lutan		5				"	"	
265	" Lapanar		3				"	"	
266	" Stefania		1 1/2				"	"	
267	Wabre Fran		41	Kmet mit	-		Kamen	Verd 167	
268	" Wabre		11	"	-		Weto	"	
269	" Lapanar		9	Hof	-		"	"	
270	" Zranda		3 mo				"	"	
271	" Marija		36	mit	50		"	"	
272	" Wabre		17	Lapanar			"	"	
273	Wabre Fran		54	Kmet	3		Wabre	Verd 118	
274	" Popina		14	Hof			"	"	
275	" Lapanar		19				"	"	
276	Kaus Albina		36	Wabre	6		Portica	Vrhnik 185	
277	"		18				"	"	
278	" Lapanar		11	Hof			"	"	
279	" Wabre		9				"	"	
280	" Artur		8				"	"	

Na Vrhniko je leta 1917 s soškega bojišča pribežalo nekaj sto beguncev (kopijo seznama 459 oseb hrani MDV).

a žal ga na zbirnem mestu niso prevzeli, ker je bila količina zbranega papirja premajhna. Na zbirnem mestu so prevzemali le 100 kg bale papirja. Oktobra so otroci za 256 kg divjega kostanja dobili po 20 h. Nadaljevala se je tudi akcija zbiranja kovin. Zbrali so zlate in srebrne predmete. Za zbrano so jim obljubljali spominske značke, ki jih nikoli niso dobili. Za božična darila so pripravili 134 daril. K vsakemu darilu so priložili razglednico za morebitni odgovor obdarovancev. Šolska mladina je tudi to leto sodelovala pri akciji Teden Rdečega križa, darovali so 17 K. V juniju 1917 pa so priredili dan žepnih robcev. Otroci so za ta dan zbirali denar, rjuhe, srajce, cunje (108 žepnih robcev, 10 rjuh, 8 srajc, 72 cunj in 132.23 K); dobrotnica Elza Galle pa je k zbranemu denarju dodala še 10 K. Bakrene kotle je popisal učitelj Schiffrer. Oblast je zahtevala od učiteljev in posredno tudi od učencev, da bi pobirali kosti, a so pobirali le cunje. Ministrstvo za uk in bogočastje se je vodstvu šole in učencem zahvalilo za zbrano zlato in srebro. Deželni šolski svet je podelil posebno pohvalo ravnatelju Karlu Matajcu.

Ravnatelj je 10. oktobra 1917 kot darilo v vojaške namene poslal okrajnemu šolskemu svetu šolski zvonec, ki je bil težak 3.35 kg. V cerkvi sv. Pavla pa so 23. oktobra 1917 za vojne namene sneli zvon v zvoniku.

Vojno posojilo

Vsaka vojna zahteva svoj davek. Kmetje so oddajali ali pa so bili primorani oddajati pridelke, kot so bili oves, ječmen in pšenica. Vojska je zahtevala tudi seno za konje, konji in živina so se pasli na pašnikih in travnikih domačih kmetov itd. Posestniki so morali les oddajati za potrebe kurjave. Posamezniki so darovali tudi denar. Poleg vseh teh dajatev in davka so morali plačevati tudi vojni pribitek. Že v letu 1914 je bilo razpisano prvo vojno posojilo, v letu 1915 pa sta

bili razpisani še dve posojili, in sicer tretje in četrto. Učitelji so po ukazu deželne vlade morali nagovarjati ljudi k posojilu. Kljub vloženemu trudu je bilo njihovo delo precej neuspešno. Ravnatelj je imel v stavbi mlekarne propagandno predavanje za vpis tretjega in četrtega vojnega posojila. Učitelji so imeli tudi nalogo hoditi od hiše do hiše, od posameznika do posameznika, in deliti brošure »Zopet kliče domovina« ter tako prepričevati ljudi o dobronamernosti posojila. Naslednje leto 1916, ko je bilo razpisano že peto vojno posojilo, je vladni svetnik Cron z veliko vnemo pritiskal na vodstvo šole in učitelje. Prebivalce naj bi vabili na predavanja s temo domoljubja v Ljubljano, a nihče se ni odzval. Tudi predavanja na šoli so bila slabo obiskana. Ob tej neljubi nalogi nagovarjanja ljudi je moral ravnatelj vsak teden še poročati o uspešnosti akcije. Podobno je bilo tudi ob razpisu naslednjega 6. vojnega posojila. Na organizirano predavanje ni prišel nihče. Na davčnem uradu je podpisalo le 56 strank 102.000 K. Zadnje leto vojne je bilo hudo, saj je primanjkovalo hrane, petroleja, kuriva, naraščala je lakota.¹⁹ Mnogi so padli, nekateri so bili ranjeni, drugi bolni. Mnogo je bilo otrok brez staršev, družine brez očetov. Prebivalstvo je bilo sestradano, lačno, naveličano vojne, nastrojeno proti vojni, vladi, Italijanom in Srbom, a gojili so simpatije do cesarja. V takih razmerah ni čudno, da je popustila navdušenost učiteljev, ki so vsa leta spodbujali k domoljubnim akcijam. Glavarstvo je v namen pospešitve 7. vojnega posojila poslalo novembra 1917 domoljubne brošure »In zopet kliče domovina«. Razdelili so jih 60. Ravnatelj Karel Matajec je imel še isti mesec predavanje, decembra se je pri davkariji prijavilo 67 strank, tj. pomenilo 117.000 K. Ko je vlada razpisala 8. vojno posojilo, je izdala brošuro »Kmetom in meščanom v državi«, brošuro je dopolnila še s knjižico, ki je bila namenjena »delavstvu«, in sestavila govor za učitelje, ki naj bi ga brali ob agitacijah.

Majniška deklaracija

Konec vojne je slovensko ljudstvo zaznamovalo množično politično gibanje, ki se je začelo s podpisovanjem majniške deklaracije Jugoslovanskega kuba. Ta je predvidevala združitev Slovencev, Hrvatov in Srbov v novo državo pod okriljem habsburške monarhije. Podpisovanje pa je preraslo v deklaracijsko gibanje, ki je trajalo od leta 1917 do pomladi 1918. S podpisovanjem so ljudje izražali svojo predstavo o bodoči državi. Zvesti so bili habsburškemu vladarju, večina je ob podpisu izrazila svojo željo po ohranitvi monarhije. Izjave ob podpisih kažejo na takratno mnenje prebivalstva o gospodarstvu in vojni. Akcijo zbiranja podpisov majniške deklaracije so v glavnem organizirale ženske in se tudi podpisovale, saj so si želele, da bi bilo vojne konec in da bi se možje vrnili domov. Oblast je ovirala to gibanje, zbiranje in podpisovanje deklaracije. V času tega gibanja pa je bilo kljub težavam zbranih na Slovenskem okoli sto trideset tisoč podpisov. Meseca junija so na Vrhniki pripravili vse potrebno za zbiranje podpisov. Navdušenje je bilo veliko, okrasili so šolsko poslopje in obesili narodno zastavo. Slavnostni govornik je bil dr. Korošec. Množici je spregovoril z balkona pri Črnem orlu. Oblast je prireditve prepovedala, a je potekala v celoti in brez težav. In kot piše v šolski kroniki, so se domači in tuji žandarji poskrili. Po končani prireditvi so dekleta v narodnih nošah vpregle konje in odpeljale dr. Korošca na kolodvor.

UČITELJI

V obeh že objavljenih prispevkih Vrhniška šola skozi čas (I. in II. del) smo omenili vse učitelje, ki so poučevali na vrhniški šoli, in sicer od ustanovitve do leta 1900. S širjenjem šole se je povečalo tudi število učiteljev. Po letu 1870, ko je bilo ustanovljeno učiteljišče za oba spola, so na šoli zaposlili

prvo učiteljico Terezijo Drašler,²⁰ z odprtjem dekliške šole na Vrhniki se je število učiteljic še povečalo. Ves čas je bilo razmerje med pedagogi v korist moškega spola, a tik pred prvo svetovno vojno se je to razmerje počasi izenačilo in v šolskem letu 1912/13 so na šoli prevzele primat ženske.

V obdobju od ustanovitve šole do 1900 so se učitelji izmenjavali, nekateri so odhajali na boljša delovna mesta, nekateri med njimi so v epidemijah zboleli in umrli. Na izpraznjena delovna mesta so prihajali novi, mnogi med njimi so si na Vrhniki ustvarili družine in ostali tam do upokojitve. V drugi polovici 19. stoletja in na začetku 20. stoletja so učitelji odhajali na Dunaj na izobraževanje na področju ročnih del, likovnega pouka, telovadbe, nekateri pa so izpolnjevali svoje znanje na področju kmetijstva. V času odsotnosti so na šoli najeli nadomestne učitelje. Velikokrat pa so te vrzeli zapolnili domači učitelji, kar je pomenilo zanje dodatno obremenitev. Zaradi pomanjkanja kadra so v mnogokrat namesto celodnevnega uvedli le dopoldanski pouk.

S pomočjo besedila vrhniške šolske kronike bomo skušali slediti vsem menjavam učiteljic in učiteljev, ki so učili na vrhniški šoli od 1899. do 1918. leta.

V letu **1899/1900** sta odšla katehet Ivan Rihteršič in učitelj **Anton Arko**.²¹ Veroučni pouk je prevzel Juri Karlin. Ob odhodu Antona Arka v Šentvid pri Ljubljani so uvedli v drugem deškem razredu dopoldanski pouk, a že novembra so na šoli zaposlili učiteljico **Marijo Janša**. Na ekskurendni šoli v Bevkah pa je Arka zamenjal **Fran Stojec**,²² sicer učitelj tretjega deškega razreda.

Na deški šoli so v šolskem letu 1899/1900 učili: ravnatelj **Vinko Levstik** (1844–1925)²³ je bil oskrbnik šolskega vrta, šolske knjižnice in razrednik IV. razreda. V tem razredu

je poučeval vse predmete. Dve uri na teden je vodil sadjarstvo v deškem in vrtnarstvo v dekliškem oddelku ponavljalne šole. Katehet **Juri Karlin** je učil verouk v deški šoli osem ur in eno uro na teden v ponavljalni šoli. Stalni učitelj **Fran Stojec** je poučeval vse predmete v tretjem razredu in v ekskurzorni šoli v Bevkah. Skupaj dvaintrideset ur tedensko. Začasna nova učiteljica **Marija Janša**, ki je nadomestila učitelja **Arka**, je učila vse predmete v drugem in v tretjem deškem razredu. Skupaj dvaindvajset ur na teden. Stalni učitelj **Alojzij Luznik**²⁴ je poučeval sedemnajst ur na teden vse predmete v prvem deškem razredu.

Na dekliški šoli so učili: **Vinko Levstik** – vrtnarstvo in petje v ponavljalni dekliški šoli. **Fran Bernik** je učil verouk sedem ur tedensko. **Ana Pour** (1862–1931)²⁵ je učila vse predmete v tretjem razredu in vse predmete v ponavljalni šoli. Skupaj 25 ur tedensko. Tudi **Iva Vidic**²⁶ je učila dvaindvajset ur tedensko vse predmete v drugem dekliškem razredu. Tretja stalna učiteljica je bila **Franja Eržen (Furlan)**, ki je učila vse predmete v obeh oddelkih prvega razreda, in sicer v prvem oddelku enajst ur in pol, v drugem pa štirinajst ur in pol na teden, skupaj šestindvajset ur na teden.

V začetku šolskega leta **1900/01** so nadaljevali s svojim pedagoškim delom vsi učitelji in učiteljice z izjemo **Alojza Luznika** in **Ive Vidic**. Alojz Luznik je bil odsoten zaradi bolezni od septembra do konca decembra, zato je bil spremenjen predmetnik za prvi in drugi deški razred. Konec leta 1900 je po štiritedenski bolezni umrla dolgoletna vrhniška učiteljica **Iva Vidic**, ki je službovala na Vrhnikih od 18. septembra 1885 do svoje smrti 25. decembra 1900. Bila je vzorna učiteljica, vneta za svoj poklic in učenkam prava mati. Zato so jo učenke imele neizmerno rade. Kako je bila priljubljena, je kazal njen

pogreb, ki se ga je udeležila velika množica. Učiteljsko društvo Ljubljana-okolica ji je postavilo nagrobnik.

Na deški šoli so učili: **Vinko Levstik** je poučeval še v II. oddelku III. razreda, to je bilo 25 ur tedensko. **Fran Stojec** je v tem letu poučeval še petje v tretjem dekliškem razredu, in sicer po 31 ur in pol na teden. **Marija Janša** je kot pomožna učiteljica poučevala vse predmete v drugem deškem razredu, po 22. marcu je učila še v prvem deškem razredu, skupaj 21 ur na teden. **Juri Karlin** je poučeval verouk v vseh razredih in v deškem oddelku ponavljalne šole po devet ur na teden.

Tudi na dekliški šoli ni prišlo do bistvenih sprememb. Na mesto umrle **Ive Vidic** je okrajni šolski svet že 28. decembra 1900/1639 imenoval za pomožno učiteljico **Olgo Martinec**. Učiteljica **Martinec** ni prišla učiti na vrhniško šolo, namesto nje so zaposlili **Roza Rössmann**, ki je na šoli učila od 4. marca 1901 do konca šolskega leta. **Vinko Levstik** je opravljal dela ravnatelja tudi na dekliški šoli. **Anka Pour** je poučevala vse predmete v tretjem dekliškem razredu. V tretjem deškem razredu pa je poučevala prirodopis in nemščino, na teden je imela 23 ur. **Fani Eržen** je poučevala vse predmete v drugem razredu in v ponavljalni dekliški šoli, to je bilo na teden 24 ur. **Roza Rössmann** je poučevala vse predmete v obeh oddelkih prvega dekliškega razreda, skupaj 25 ur in pol. **Fran Bernik** je poučeval verouk v vseh razredih in v dekliškem oddelku ponavljalne šole, skupaj sedem ur na teden.

Spremembe v šolskem letu **1901/02**: na mesto umrle učiteljice **Ivane Vidic** so v tem šolskem letu zaposlili učiteljico **Ano Moos**. Nova učiteljica je imela že izkušnje na pedagoškem področju, saj je prej učila na šoli v Šmartnem pri Litiji. Deželni šolski svet je na tretje učiteljsko mesto na deški šoli imenoval **Roberta Zieglerja**.²⁷ Pred imenovanjem za

učitelja na vrhniški šoli je poučeval na ljudski šoli v Ratečah pri Škofji Loki. Učiteljica Marija Janša je bila določena za suplentko učitelja Luznika, ki ga je deželni šolski svet z dopisom 23. januarja 1902 upokojil.

Deška šola: Vinko Levstik je v tem šolskem letu poučeval vse predmete v drugem, pisanje v četrtem in petje v tretjem deškem razredu; imel je enaindvajset ur na teden. Fran Stojec je poučeval vse predmete v četrtem deškem razredu in ekskurendni šoli v Bevkah; imel je 30 ur in pol na teden. Robert Ziegler je poučeval vse predmete v tretjem razredu, razen petja, in nemščino v četrtem razredu, vse predmete v ponavljalni šoli, skupaj trideset ur na teden. Marija Janša je bila pomožna učiteljica do 23. januarja 1902. Po upokojitvi učitelja Luznika je bila suplentinja. Učila je vse predmete v prvem deškem razredu, sedemnajst ur na teden.

Pedagogi na dekliški šoli so bili: Vinko Levstik, Ana Pour, ki je poučevala z izjemo petja vse predmete v tretjem dekliškem razredu in vse predmete v ponavljalni šoli, tj. 24 ur na teden. Ana Moos je poučevala vse predmete v drugem dekliškem razredu in petje v prvem in tretjem dekliškem razredu po 24 ur na teden. Franja (Fani) Eržen se je tekom službovanja na Vrhniki poročila in njen nov priimek je bil Furlan. V kroniki so jo odslej vodili pod priimkom Furlan. Kot stalna učiteljica je poučevala vse predmete, razen petja, v obeh oddelkih prvega dekliškega razreda. Fran Bernik je poučeval verouk v dekliški in ponavljalni šoli po osem ur na teden.

V šolskem letu **1902/03** je pri pedagoškem kadru prišlo do večjih sprememb kot v prejšnjih letih, in sicer je okrajni šolski svet **Amaliji Komotar** z dopisom 26. avgusta 1902/1285 dovolil, da je poučevala na šoli kot prostovoljka ali kot so zapisali v kroniki radovoljka. Ani Pour je okrajni šolski svet z

dopisom 10. septembra 1902/1515 podaljšal dopust in jo na njeno prošnjo 12. februarja 1903 upokojil. Na njeno mesto je bila začasno imenovana Marija Janša. Učiteljica je vrhniško šolo zapustila 14. februarja 1903, zaposlila se je kot provizorična učiteljica na Igu. Deželni šolski svet pa je na mesto upokojenega učitelja Alojzija Luznika imenoval **Antona Smrdelja**,²⁸ ki se je v času od februarja do julija v Gradcu izpopolnjeval v tehniškem risanju. Nadomeščali sta ga učiteljici Amalija Komotar in **Pavla Götzl**. Po letu dni službovanja na Vrhniki je deželni šolski svet z dopisom 25. oktobra 1902/3515 Ano Moos premestil v Šiško. Deželni šolski svet je svojo odločitev spremenil in ji prestavil nastop novega delovnega mesta na začetek prihodnjega šolskega leta, in sicer zaradi pomanjkanja kadrov na vrhniški šoli. Učiteljicama Pavli Götzl in **Mariji Mlakar** (1868–1940)²⁹ je deželni šolski svet podelil učni mesti na dekliški šoli. Učiteljica Götzl je nastopila službo 1. marca 1903. Svojo učiteljsko pot pa je Marija Mlakar začela šele z novim šolskim letom 1903/04.

Konec šolskega leta 1902/03 se je upokojil dolgoletni ravnatelj šole Vinko Levstik. Deželni šolski svet je 22. junija 1903/2259 ugodil njegovi prošnji za upokojitev. Ob tej priložnosti so mu čestitali in se mu zahvalili za njegovo enainštiridesetletno zvesto in uspešno delovanje na ljudsko-šolskem področju. Svoje delovanje je zaključil 31. julija 1903. Dolgoletni ravnatelj vrhniške šole Vinko Levstik je 5. novembra 1902 praznoval 28-letnico svojega službovanja na Vrhniki in 40-letnico svojega delovanja na ljudsko-šolskem področju. Župan Gabrijel Jelovšek³⁰ je na ta slavnostni dan prišel v razred učitelja Levstika z občinskim svetnikom Hočevarjem in učiteljem Franom Stojcem ter mu ob njegovem visokem jubileju čestital. Jubilanta je povabil na častni večer, ki so ga slavljenca v čast priredili v gostilni Mantova. Večera so se udeležili mnogi

pomembni možje Vrhniko, saj se je zbralo 60 povablencev. Med zbranimi so bili župan Jelovšek, veleposestnik in predsednik trgovinske zbornice Kobal, Lenarčič, učitelj Stojec. Slavljencu so nazdravili, za kar se je slavjenec primerno zahvalil. Večer se je v zadovoljstvo vseh prisotnih lepo zaključil.

Šolsko leto 1902/03 se je zaključilo kot vsako leto konec julija z mašo, zahvalno pesmijo in cesarsko himno. Po maši so otrokom razdelili šolska naznanila in ob tej priložnosti se je ravnatelj Vinko Levstik v sobi tretjega dekliškega razreda poslovil od šolske mladine. Od stanovskih kolegov se je poslovil dan prej na zadnji konferenci. Po naročilu okrajnega šolskega sveta je uradne spise, šolski inventar in vodstvo šole prevzel učitelj Fran Stojec. S prvim avgustom je postal ravnatelj šole na Vrhnikih.

Deška šola: Vinko Levstik je poučeval vse predmete v prvem in petje v četrtem deškem razredu, tj. 18 ur na teden. Stalni učitelj Fran Stojec je poučeval vse predmete v drugem deškem razredu 19 ur na teden. Poučeval je tudi na ekskurendni šoli v Bevkah, in to sedem ur in pol na teden. Skupaj 26 ur in pol na teden. Stalni učitelj Anton Smrdelj je poučeval vse predmete v tretjem deškem razredu, in sicer 24 ur na teden, in na deški ponavljalni šoli 6 ur, skupaj torej 30 ur na teden. Stalni učitelj Robert Ziegler je poučeval vse predmete, razen petja v četrtem deškem razredu, 24 ur na teden. Juri Karlin, duhovnik pomočnik in katehet na deški šoli in v ponavljalni, je poučeval verouk v vseh razredih 9 ur na teden.

Dekliška šola: Ana Moos, stalna učiteljica, je poučevala vse predmete v tretjem dekliškem razredu, in sicer 23 ur in vse predmete v ponavljalnem oddelku 2 uri, skupaj 25 ur na teden. Pavla Götzl, stalna učiteljica, je poučevala vse predmete v drugem dekliškem razredu 22 ur na teden. Franja Furlan, stalna

učiteljica, je poučevala vse predmete v obeh oddelkih prvega dekliškega razreda 26 ur in pol na teden. Fran Bernik je poučeval verouk v vseh razredih dekliške in ponavljalne šole 8 ur na teden.

Leta **1903/04** je bil na mesto ravnatelja imenovan **Fran Stojec**. Tudi novi ravnatelj je 3. oktobra 1903 obhajal 40-letnico službovanja na ljudsko šolskem področju in svojo 25-letnico učiteljevanja na vrhniški šoli. Praznovanje je organiziral župan Gabrijel Jelovšek. Sedeminšestdeset povablencev se je zbralo v gostilni »Mantova«. Slavljencu so čestitali, za kar se jim je zahvalil. Slavje se je končalo v jutranjih urah naslednjega dne.

Tudi v tem letu je bilo nekaj kadrovskih novosti. Marija Mlakar, učiteljica na Mlaki, je prevzela delovno mesto na vrhniški šoli s pričetkom šolskega leta. **Ivanu Štreklju**³¹, učitelju na Sorici, je okrajni šolski svet podelil na Vrhnikih začasno delovno mesto. Za opravljanje strokovnega izpita je dobil dopust. V času priprav nanj ga je nadomeščal učitelj Ziegler. Po opravljenem izpitu ga je 23. februarja 1904/625 deželni šolski svet z dekretom imenoval za stalnega učitelja na vrhniški šoli. V času bolezni učiteljice Franje Furlan je na šoli poučevala prostovoljka Amalija Komotar. Anton Smrdelj je prevzel pouk v Bevkah 29. septembra 1903. Z dopisom 22. decembra 1903/5566 je bil učitelj Smrdelj povišan v III. plačni razred. V tem šolskem letu sta zapustila vrhniško šolo oba kateheta, nova veroučna učitelja pa sta bila **Matej Sušnik** in **Josip Lavtar**.

Deška šola: Fran Stojec je bil novi šolski ravnatelj, poučeval je vse predmete v tretjem deškem razredu in petje v drugem deškem razredu, 25 ur tedensko. Robert Ziegler je poučeval vse predmete, razen petja, 18 ur na teden. Anton Smerelj je poučeval vse predmete v četrtem deškem razredu, in sicer 24 ur na teden, in na ekskurendni šoli v Bevkah

7 ur in pol na teden, skupaj 31 ur in pol. Ivan Štrekelj je poučeval vse predmete v prvem deškem razredu, tj. 17 ur na teden. **Stanko Premperl**, duhovniški pomočnik in katehet na deški šoli, je poučeval tudi verouk v deškem oddelku ponavljalne šole, 9 ur na teden.

Dekliška šola: Marija Mlakar, stalna učiteljica, je poučevala vse predmete v tretjem dekliškem razredu, 23 ur na teden. Pavla Götzl, stalna učiteljica, je poučevala vse predmete v drugem dekliškem razredu, 22 ur na teden. Franja Furlan, stalna učiteljica, je poučevala od 1. marca 1904 vse predmete v prvem dekliškem razredu, 26 ur in pol na teden. Amalija Komotar, prostovoljka, je poučevala od 16. septembra 1903 do 1. marca 1904 v prvem in drugem oddelku prvega dekliškega razreda vse predmete, 26 ur in pol na teden. Kasneje je dobila le 15 ur in je učila v tretjem razredu dekliške šole. **Matej Sušnik** je poučeval verouk v dekliškem oddelku ponavljalne šole, skupaj 9 ur na teden.

V šolskem letu **1904/05** se žal pouk ni mogel začeti v novem šolskem poslopiju, zato so morali pouk v prvem dekliškem razredu razdeliti v dva oddelka, in sicer v a. in b. paralelko. Pouk pa ni bil celodnevni, ampak poldnevni. V b. razredu je prevzela pouk prostovoljka Amalija Komotar, ki jo je okrajni šolski svet 24. januarja 1905/204 imenoval za provizorično učiteljico. Vrhniško šolo je zapustil **Anton Smrdelj**, na njegovo delovno mesto je bila imenovana suplentinja **Gabrijela Šimenc**. Stojec je prevzel posle ravnatelja 9. septembra 1903. Šolo je vodil le kratek čas, saj se je zadnji dan šolskega leta 1904/05 poslovil od učencev. Konec šolskega leta 29. julija 1905 je odšel v pokoj. Začasno vodstvo je prevzel Robert Ziegler.

Učitelji deške šole: ravnatelj Fran Stojec, Robert Ziegler, Anton Smrdelj, ki ga 1. marca 1905 zamenja Gabrijela Šimenc, Ivan

Štrekelj in katehet Josip Lavtar.

Dekliška šola: ravnatelj Fran Stojec, Marija Mlakar, Pavla Götzl, Franja Furlan, Amalija Komotar in katehet Matej Sušnik.

Tudi v šolskem letu **1905/06** je prišlo do nekaterih sprememb v učnem zboru, saj je Stojec po dveh letih vodenja vrhniške šole odšel v pokoj. Vodenje šole je prevzel 2. marca **Karel Matajec** (1863–1923).³² Prej je služboval v Brežicah in Rečiči na Štajerskem, Šmartnem pri Litiji, Gornjem Logatcu, Tržiču in nato znova v Gornjem Logatcu ter v Radovljici. Z dekretom deželnega šolskega sveta 16. septembra 1906/4550 je bil imenovan za ravnatelja vrhniške šole. Na vrhniško šolo sta prišla še dva nova učitelja: **Milan Schiffrer** (1881–1930)³³ in **Darinka Franke**. Učitelj Schiffrer je prej služboval v Trstu in Ljubljani, na šolo je prišel 6. septembra. Darinka Franke je prišla iz Tomišlja poučevat 26. avgusta, še prej pa je službovala v Škocijanu (Mokronog). V bolniškem staležu sta bili Amalija Komotar in Franja Furlan. Schiffrer je dobil dopust za obisk trgovskega tečaja. Ravnatelj Matajec je dobil dopust, ko je odšel v Przemysl na bratov pogreb. Amalija Komotar je prosila za bolniško 15. oktobra, odsotna je bila do 15. februarja, ko je dobila odpustni dekret. Kljub dekretu je ostala v povezavi s šolo, odslej je namreč nadomeščala pedagoške delavce vrhniške šole, če so bili zaradi kakršnegakoli vzroka odsotni.

Deška šola: Karel Matajec, Emil Schiffrer, Ivan Štrekelj, Robert Ziegler. Ponavljalna: Emil Schiffrer – 5 dečkov; verouk: Jožef Lavtar. *Dekliška šola:* Karel Matajec, Pavla Götzl, Darinka Franke, Frančiška (Franja) Furlan, Marija Mlakar. *Ponavljalna:* Darinka Franke – 8 deklic; verouk: Matej Sušnik.

V šolskem letu **1906/07** so zaradi prevelikega števila otrok oblikovali paralelke a. in b.

Kljub temu so bili nekateri razredi še vedno prepolni. Z odlokom 12. oktobra 1906/2114 je okrajni šolski svet dovolil, da so lahko učitelji v prvem in drugem razredu posebej poučevali otroke iz oddaljenih krajev. Na šoli so zaposlili tri nove učiteljice **Emo** in **Ano Pleško**³⁴ ter **Marijo Marinko** (1886–1934).³⁵ Marija Marinko je bila rojena 30. novembra 1886 na Vrhniki. Službovala je v Trnju na Notranjskem, zrelostni izpit je opravila 28. julija 1906. Na vrhniški šoli je začela poučevati 1. marca 1907 kot provizorična učiteljica.³⁶ Ema Pleško je bila rojena v Novem mestu 18. junija 1882. Zrelostno preizkušnjo je opravila 11. julija 1901, učno usposobljenost pa 9. maja 1904. Začasno je službovala pri sv. Petru v Ljubljani. Na vrhniški šoli je bila le mesec dni. Že 27. novembra 1906 je bila imenovana za učiteljico v Šmartnem pri Kranju. Njena sestra Ana Pleško je bila rojena 18. junija 1880 v Litiji, poučevati je začela v Nadanjem selu pri Postojni; zrelostni izpit je opravila 17. septembra 1899 v Ljubljani. Službo na Vrhniki je nastopila kot pomožna učiteljica 11. decembra.³⁷ V tem šolskem letu je zbolela Franja Furlan, pouk v njenem razredu je prevzela že prej omenjena upokojena učiteljica Amalija Komotar. Učiteljica Furlanova je bolehalo vse od 8. oktobra 1906. Ker ni ozdravela, so ji bolniško podaljšali do konca februarja. V času od decembra pa do februarja je učiteljico nadomeščala nova učiteljica Ana Pleško. V mesecu februarju pa je učiteljica Furlanova zaprosila za pokoj. Deželni šolski svet³⁸ je sklenil, da učiteljica Furlanova z 31. marcem odhaja v začasni pokoj z letno plačo 800 K.

Deška šola: Ziegler – paralelka Ana Pleško, Karel Matajec, Milan Schiffrer, Ivan Štrekelj.

Ponavljalna: Matajec in Ziegler; verouk: Janko Sedej.

Dekliška šola: Amalija Komotar, Pavla Götzl – paralelka Ema Pleško in kasneje Marija Marinko, Darinka Franke, Marija Mlakar.

Ponavljalna: Marija Mlakar in Pavla Götzl; *verouk:* Matej Sušnik.

V šolskem letu **1907/08** je postala Amalija Komotar definitivna učiteljica (okrajni šolski svet, 27. decembra 1907/3096). Učitelj Robert Ziegler je bil postavljen v višji plačilni razred 16. decembra 1907 (okrajni šolski svet, 27. decembra 1907/3115). Učiteljica Marija Mlakar je zbolela, nekaj dni jo je nadomeščala Ana Pleško. A ker ji je okrajni šolski svet 2. februarja 1908 podaljšal dopust do konca leta, je bila imenovana za suplentinjo – nadomestno učiteljico **Ivana Mesec**, ki je službo nastopila takoj³⁹ z mesečno plačo v višini 50 K.

S tem šolskim letom v šolski kroniki naletimo na novost, saj je začel kronist podajati podatke o številu otrok v posameznem razredu, morda zato ker so bili razredi prenapolnjeni, kar je razvidno iz spodaj navedenih podatkov.

Deška šola – v prvem razredu učitelja Ivana Štreklja je bilo 88 otrok, med njimi 43 iz oddaljenih krajev. Robert Ziegler je učil v drugem razredu, kjer je bilo 114 učencev in med njimi 60 otrok iz oddaljenih krajev. Karel Matajec je imel v tretjem razredu 63 učencev, od teh 10 iz oddaljenih krajev, v paralelki je Marija Marinko učila 14 dečkov in 40 deklic. Emil Schiffrer je imel v četrtem razredu 68 dečkov in le dva iz oddaljenih krajev. *Ponavljalna šola:* vsak četrtek sta 22 dečkov poučevala Schiffrer in Ziegler. *Verouk:* kaplan Janko Sedej.

Dekliška šola: odsotno Marijo Mlakar sta nadomeščali Ivana Mesec, ki je učila 96 deklic, iz oddaljenih krajev je bilo 45 deklic. Ana Pleško je v paralelki učila 24 dečkov in 23 deklic. Drugi razred je učila Amalija Komotar, obiskovalo ga je 116 deklic, 40 jih je bilo iz oddaljenih krajev. Pavla Götzl je učila v tretjem razredu 71 deklic, med njimi

jih je bilo 9 iz oddaljenih krajev. V četrtem razredu je Darinka Franke imela 63 deklic. *Ponavljalna šola:* 29 deklic sta poučevali Ana Pleško in Amalija Komotar. Verouk: kaplan Anton Skubic.

Deželni šolski svet je leta 1908 upokojenemu učitelju Franu Stojcu podelil častno svečino za 40-letno zvesto službovanje.⁴⁰

V šolskem letu **1908/09** ni prišlo do bistvenih sprememb med učnim kadrom. Na mesto kateheta Skubica je bil imenovan kaplan Frančišek Vovko. Marija Marinko je meseca novembra opravila strokovni izpit, nadomestila jo je učiteljica Götzl. Učiteljici Darinki Franke so priznali prvo starostno, ravnatelju Matajcu pa četrto starostno dokaldo. Amalija Komotar je zbolela in je dobila bolniško do konca šolskega leta. Na njeno mesto je prišla kot suplentka brezplačna praktkantka **Pavla Završnik**.

Deška šola: Ana Pleško je poučevala v prvem razredu 111 otrok, med njimi je bilo 47 oddaljenih, Ivan Štrekelj je poučeval v drugem razredu 121 otrok, med njimi 59 oddaljenih, Robert Ziegler je poučeval v tretjem razredu 74 otrok, med njimi 20 oddaljenih, Karel Matajec je poučeval v četrtem razredu prvi oddelek s 53 otroki, Emil Schiffrer je poučeval v četrtem razredu drugi oddelek z 48 otroki, med njimi sta bila 2 iz oddaljenega kraja.

Ponavljalna šola: v ponavljani šoli je bilo 16 otrok. Poučevala sta učitelja Karel Matajec in Robet Ziegler ter katehet Janko Sedej.

Dekliška šola: Darinka Franke je poučevala v prvem razredu 72 otrok, med njimi 54 oddaljenih, Marija Mlakar je bila v drugem razredu s 130 otroki in med njimi je 50 oddaljenih. Amalija Komotar je učila tretji razred s 77 otroki, med njimi je bilo le 9 oddaljenih. Pavla Götzl je poučevala v četrtem razredu

v prvem in drugem oddelku, kjer je bilo 66 otrok. Marija Marinko je učila otroke v četrtem razredu v prvem in drugem oddelku, kjer je bilo 63 otrok.

Ponavljalna šola: šolo je obiskovalo 24 otrok, ki sta jih učili učiteljici Marinko, Franke in katehet Skubic. V kroniki je poudarjeno, da so otroci iz oddaljenih krajev obiskovali šolo le dvakrat na teden.

V šolskem letu **1909/10** ni bilo posebnih sprememb med učiteljskim kadrom, le katehet Sedej je odšel v Križ na Dolenjsko. V tem šolskem letu so podelili nagrade, in sicer so dodelili dve starostni dokladi. Učitelja Štrekelj in Ziegler sta bila pohvaljena za vodenje ponavljalne šole in kmetijskega tečaja. Štrekelj je dobil Metelkovo ustanovo. Šolo je obiskovalo **594 otrok** obeh spolov: **310 deklic, 284 dečkov**.

Dekliška šola: Marija Marinček: 1. b – 70 deklic, Darinka Franke: 2. b – 62 deklic, Marija Mlakar: 3. b – 68 deklic, Amalija Komotar: 4. b – 51 deklic, Pavla Götzl: 5. b – 52 deklic.

Ponavljalna šola: Götzl in Mlakar – 7 deklic (na začetku je obiskovalo šolo 28 otrok). Verouk: katehet Frančišek Vovko.

Deška šola: Ana Pleško: 1. a – 71 dečkov, Karol Matajec: 2. a – 56, Ivan Štrekelj: 3. a – 53,

Robert Ziegler: 4. a – 51, Robert Schiffrer: 5. a – 48. Ponavljalna šola: Štrekelj in Schiffrer – 5 dečkov (v začetku šolskega leta je bilo 16 dečkov). Verouk: Katehet Janko Sedej.

Učitelja verouka šolskem letu **1910/11** sta bila **Frančišek Vovko** in **Leopold Turšič**.

Posebnih kadrovskih sprememb ni bilo. Marija Marinko je zbolela, zato so vpeljali v prvem in drugem razredu namesto celodnevnega poldnevni pouk. Učiteljica je dobila v

mesecu februarju dodatne tri dni dopusta zaradi smrti v družini (oče). Deželni šolski svet jo je z odlokom 21. junija 1911/3784 imenoval za definitivno učiteljico na Vrhniki. V prvem in četrtem razredu so uvedli pol-dnevni pouk, ko je zbolela učiteljica Mlakar. Učitelju Zieglerju so dodelili dopust v času od 9. do 10. januarja in 16. in 17. januarja 1911, ko ga je okrajno glavarstvo imenovalo za komisarja za ljudsko štetje. Z odlokom okrajnega šolskega sveta (29. september 1910/2199) je dobil učitelj Schiffrer provizorično prvo stopnjo starostne doklade, kasneje pa še definitivno (okrajni šolski svet, 3. maj 1911/3519). Tako je napredoval v tretji plačni razred. Učiteljici Götzl in Mlakar sta na osnovi odloka deželnega šolskega sveta (5. december 1910/8290) napredovali v drugi plačni razred. Amaliji Komotar je okrajni šolski svet priznal (odlok, 5. maj 1911/3875) provizorično prvo starostno doklado. **Jožefo Franke**⁴¹ je okrajni šolski svet 1. aprila 1911/1196 imenoval za suplentinjo. Pouk v četrtem razredu na vrhniški šoli je prevzela 3. aprila 1911. Učitelj Štrekelj je bil sprejet v učiteljski tečaj na kmetijsko-vinarski šoli Grm. Za vestno oskrbovanje šolskega vrta je dobil iz šolskega sklada 90 K podpore (okrajni šolski svet, 17. januar 1911/70). Za sadjarskega nadzornika v šolskem vrtu in za poučevanje je bil v času učiteljve odsotnosti imenovan **Martin Humek**.

Deška šola: Amalija Komotar: 1. a – 78 dečkov, Ana Pleško: 2. a – 54, Karel Matajec: 3. a – 59, Janez (Ivan) Štrekelj: 4. a – 57, Robert Ziegler: 5. a – 36 dečkov in 35 deklic, Emil Schiffre: 6. a – 24 dečkov in 29 deklic. Ponavljana šola: Matajec in Ziegler – 10 dečkov.

Dekliška šola: Pavla Götzl: 1. b – 59 deklic in 10 dečkov, Marija Marinko: 2. b – 68 deklic, Darinka Franke: 3. b – 60 deklic, Marija Mlakar: 4. b – 70 deklic. Ponavljalna šola: Komotar in Marinko – 15 deklic.

V šolskem letu **1911/12** je učiteljstvo 1. januarja 1911 prvič prejelo plače po pošti na podlagi plačilnega lista »Deželnega knjigovodstva«. Vsi učitelji na šoli so bili definitivno nastavljeni, z izjemo učitelja **Maksa Jovana** in učiteljice Ane Pleško. Z odlokom deželnega šolskega sveta, 5. decembra 1911/8256 je bila učiteljica Amalija Komotar postavljena v tretji plačilni razred. Učiteljici **Angeli Petrič** je okrajni šolski svet dodelil prvo starostno doklado (8. julij 1912/1400). V tem šolskem letu pa je prišlo do nekaterih sprememb med učiteljskim kadrom. Robert Ziegler je odšel 26. februarja 1912 v Višnjo Goro za ravnatelja na tamkajšnjo šolo. Na mesto Zieglerja so sprejeli Maksa Jovana. Na vrhniški šoli je ostal le kratek čas. Odšel je 13. julija 1912, ko je bil imenovan za provizoričnega učitelja na šoli v Šentvidu pri Ljubljani. Takoj po njegovem odhodu je nastopil službo novoimenovani učitelj **Frančišek Zupan**. Ana Pleško je bila v tem šolskem letu imenovana za začasno učiteljico (okrajni šolski svet, 14. januar 1912/143).

Deška šola: Angela Petrič: 1. a – 66 dečkov in 2 deklici, od 20. januarja 1912 jo je nadomeščala Ana Pleško, Amalija Komotar: 2. a – 74 dečkov, Robert Ziegler: 3. a – 54 dečkov, od 1. marca 1912 ga je nadomeščal Maks Jovan, Karel Matajec: 4. a – 61 dečkov, Janez Štrekelj: 5. a – 46 dečkov, Emil Schiffrer: 6 – 22 dečkov in 20 deklic.

Dekliška šola: Angela Petrič: 1. b – 14 dečkov in 50 deklic, Pavla Götzl: 2. b – 61 deklic, Marija Marinko: 3. b – 66 deklic, Darinka Franke: 4. b – 61 deklic, Marija Mlakar: 5. b – 49 deklic. Ponavljalna šola: Schiffrer in Štrekelj – 8 dečkov, Franke in Petrič – 18 deklic. Verouk sta poučevala kateheta Frančišek Vovk in Lepold Turšič.

Učiteljici Angeli Petrič so na osnovi odloka okrajnega šolskega sveta v šolskem letu **1912/13** priznali prvo, učiteljicama Pavli

Götzl in Mariji Mlakar pa četrto starostno doklado. Provizorični učiteljici v Grahovem **Hermi Kobal** so omogočili brezplačno šolsko prakso, ki jo je opravljala od 4. do 30. novembra v tretjem razredu vrhniške šole. Po opravljeni praksi jo je okrajni šolski svet imenoval za suplentinjo v Blatni Brezovici (okrajni šolski svet, 25. november 1912/4256). A že dva meseca kasneje jo je okrajni šolski svet (15. februarja 1913/752) imenoval za suplentinjo bolne Marije Mlakar. Hermina Kobal je nastopila službo na vrhniški šoli 17. februarja 1913. Zanimiv je podatek, ki ga zasledimo v vrhniški šolski kroniki. Deželni šolski svet je učitelju Štreklju dodelil 25 % draginjsko doklado za oženjene. Predvsem za poročene učitelje je veljalo, da za vzdrževanje družine potrebujejo več. Vsi učitelji niso dobivali tako visokih draginjskih doklad, pravzaprav jih nekateri sploh niso dobivali. Posebno samske učiteljice so bile pri dodatkih prikrajšane. Po mnenju nekaterih niso potrebovale dodatkov. Znano je, da so prenehale učiti, ko so se poročile. S poučevanjem so nadaljevale le učiteljice, ki so bile poročene z učitelji.

Deška šola: Amalija Komotar: 1. a – 58 dečkov, Ana Pleško: 2. a – 64 dečkov, Karel Matajec: 3. a – 60 dečkov, Frančišek Zupan: 4. a – 48 dečkov, Emil Schiffrer: 5. a – 52 dečkov, Janez Štrekelj: 6. – 24 dečkov in 27 deklic.

Dekliška šola: Marija Mlakar: 1. b – 62 deklic in 12 dečkov, od 17. februarja pa je učila Hermina Kobal, Angela Petrič: 2. b – 50 deklic in 10 dečkov, Pavla Götzl: 3. b – 58 deklic, Marija Marinko: 4. b – 63 deklic, Darinka Franke: 5. b – 43 deklic. Ponavljalna šola: Zupan in Matajec – 12 dečkov, Götzl in Marinko – 20 deklic. Verouk: Vovko je poučeval do 1. aprila, za njim je vodil obe veroučni skupini Leopold Turšič. Varuha knjižnice sta bila Štrekelj in Schiffrer. Varuh učiteljske knjižnice je bil učitelj Janez Štrekelj,

vodil je tudi matriko proti nagradi 50 K. Varuh učil in knjižnice za učence pa je bil Emil Schiffrer. Za to delo je dobival nagrado po 25 K, tj. skupaj prav tako 50 K.

V šolskem letu **1913/14** je obiskovalo šolo (1. oktober 1913) 331 dečkov in 300 deklic. Leto je prineslo kar nekaj sprememb. Ko je učiteljica Marija Mlakar ozdravela, je bila Hermina Kobal (rojena je bila 24. decembra 1893 v Senožčah) imenovana za brezplačno praktikantko za suplentinjo na Log, ker je opravljala delo učiteljice do 6. januarja 1914. V začetku leta 1914, ko je učiteljica Mlakar znova zbolela, se je na Vrhniko vrnila kot suplentinja, kjer je učila do 15. julija 1914. V času od 16. do 20. marca je učila tudi v 2. in 5. razredu. **Albino Levstik** (1893–1983, rojena je bila 16. decembra 1893 na Vrhnikih)⁴² je deželni šolski svet z odlokom 25. avgusta 1913/5621 nastavljal kot brezplačno praktikantko. Poučevala je v 3. b razredu. V decembru je prevzela pouk v razredu, kjer je poprej učila učiteljica Mlakar. Deželni šolski svet ji je odobril dopust do 15. julija 1914. Kasneje je delo Albine Levstik prevzela že zgoraj omenjena Hermina Kobal. Dne 17. februarja 1914 je zbolela učiteljica Marija Marinko, nadomeščali sta jo do 1. marca učiteljici Pleško in Petrič, od 1. marca do 15. julija pa **Frančiška Božič** (rojena je bila 8. januarja 1893 v Ljubljani). Prej je službovala v Vodicah in Mengšu. Okrajni šolski svet jo je 28. marca 1914/1105 imenoval za suplentinjo. Frančišek Zupan (rojen je bil 6. novembra 1887 v Ljubljani) je po letu dni učiteljevanja zapustil šolo. Konec šolskega leta je odšel na novo delovno mesto. Z odlokom deželnega šolskega sveta 26. junija 1913/3765 je bil imenovan za učitelja na šestrazrednici na Viču v Ljubljani. **Ivan Michler** (1891–1982,⁴³ rojen 10. novembra 1891 v Ljubljani) je začel kot provizorični učitelj na I. mestni deški šoli v Ljubljani, leta 1914 je bil imenovan za definitivnega učitelja na Vrhnikih.⁴⁴ Pred prihodom na vrh-

niško šolo je obiskoval na Dunaju telovadni tečaj, in sicer od 1. marca do 15. julija 1914. Službo na vrhniški šoli je nastopil dejansko šele 21. julija 1914. **Ivan Verbič** je bil provizorični učitelj v Borovnici, s 1. avgustom 1913 pa je bil imenovan za provizoričnega učitelja na Vrhniki. Kot suplent je nadomeščal odsotnega učitelja Michlerja, ki je bil na izobraževanju. Poučeval je do 15. julija, ko je bil kot prvi učitelj vrhniške šole mobiliziran. Po odhodu sta ga nadomeščala Štrekelj in Schiffrer. Petletnice sta dobili dve učiteljici in dva učitelja: drugo petletnico je dobila Darinka Franke, prvo Marija Marinko, peto Karel Matajec ter drugo Janez Štrekelj.

Deška šola: Ana Pleško: 1. a – 64 dečkov, Amalija Komotar: 2. a – 63 dečkov, Karol Matajec: 3. a – 66 dečkov, Ivan Verbič: 4. a – 59 dečkov, Ivan (Janez) Štrekelj: 5. a – 40 dečkov.

Dekliška šola: Angela Petrič: 1. b – 62 deklic, Marija Mlakar: 2. b – 55 deklic, Pavla Götzl: 3. b – 48 deklic, Marija Marinko: 4. b – 48 deklic, Darinka Franke: 5. b – 43 deklic, Milan Schiffrer: 6 – 22 dečkov in 22 deklic.

Ponavljalna šola: Štrekelj in Schiffrer – 17 dečkov, Petrič – 22 deklic. V ponavljalni šoli in v razredih 1. a, 3. a, 4. b in 5. b je učil verouk katehet Ivan Primar. V ostalih razredih pa katehet Frančišek Zabret. Leopold Turšič je bil v šolskem letu 1913/14 premeščen v Šentvid pri Ljubljani.

V začetku šolskega leta **1914/15** je učitelj Schiffrer služil pri vojaki. Nadomeščal ga je učitelj Ivan Michler, ki je poučeval tudi svoj razred. Od 30. septembra 1914 pa so nadomeščale učiteljice Mlakar, Pleško in Petrič, in sicer od 1. do 4. razreda, vsaka po eno uro. Schiffrer je dobil zaradi bolezni vojaški dopust. 2. oktobra je začel znova poučevati. Decembra je bil zopet pri vojaki, tokrat pa ni bilo pouka v višjih razredih. Potem je

bil kot črnovojnik za leto dni mobiliziran še učitelj Ivan Štrekelj. Nadomeščal ga je Schiffrer, ki je bil znova na dopustu. Učitelj Ivan Michler je odšel 11. marca kot enoletni prostovoljni učitelj, vrnil se je 21. julija 1915. Ko je odšel, je pouk v njegovem razredu odpadel, nadomeščanja ni bilo. Učiteljica Götzl je bila od 19. do 21. oktobra na dopustu, znova je zaprosila za 14-dnevni dopust 5. decembra (odlok okrajnega šolskega sveta 9. decembra 1914/3574 ji je dovolil ta dopust), nadomeščala jo je praktikantka Albina Levstik. Ko ji je dopust potekel, je ob koncu leta zanj znova zaprosila. Šolska oblast ji ni hotela podaljšati dopusta z razlago, da januarja v nižjih razredih ne bo pouka in da bo prosta, ne da bi podaljšala dopusta. Albina Levstik je bila z odlokom deželnega šolskega sveta 5. oktobra 1914/6874 imenovana za brezplačno praktikantko in je začela znova poučevati na vrhniški šoli. Albina Malavašič (1895–1964)⁴⁵ je dobila delo na vrhniški šoli 24. oktobra 1914. Z ravnateljevim dovoljenjem je začela s prakso že 16. oktobra 1914. Za mesto praktikantke je zaprosila tudi **Julija Spitzer**, a njeni prošnji niso ugodili.

Vsi učitelji so bili v šolskem letu **1915/16** stalno zaposleni. Provizorična učiteljica je bila le Ana Pleško, suplentinji pa Albina Malavašič in Ana Kaus. Katehet Ivan Primer je bil prestavljen v Kamnik, namesto njega je poučeval verouk pater Branko Kavčič. Novembra je po opravljenem zrelostnem izpitu Albina Levstek prenehala poučevati. Namesto Albine Levstik pa je decembra prevzela poučevanje na šoli kot brezplačna praktikantka Julija Spitzer. Albina Malavašič je nastopila službo kot suplentinja. Bolno Amalijo Komotar je nadomeščala suplentinja Ana Kaus, begunka iz Gorice (rojena 29. aprila 1885 v Komnu). Medtem ko je okrajni šolski svet imenoval učiteljico Kaus za suplentinjo, je Marija Mlakar nadomeščala odsotno učiteljico Komotar. Pavlo Götzl, ki

je bila osem dni na dopustu, je nadomeščala Ana Petrič. Odsotno Julijo Spitzer je nadomeščala Ana Kaus. V mesecu januarju je ostal doma učitelj Schiffrer, nadomeščal ga je ravnatelj Matajec. Ano Pleško je od aprila do konca šolskega leta nadomeščal Schiffrer. Na tem mestu moramo omeniti dolgoletnega ravnatelja vrhniške šole Vincenca Levstika, ki je kljub odhodu v pokoj in svojim letom vodil že 40 let cerkveno petje, organist pa je bil že 50 let.

Šolsko leto 1915/16 se je zaradi vojnih razmer začelo šele 21. oktobra. Šolske prostore je zasedla vojska, učencem in učiteljem so bili na voljo le prostori v **mlekarni**. V teh prostorih so učitelji poučevali prvi in drugi razred. Kako so si učitelji razdelili ure in organizirali pouk v teh dveh razredih, je razvidno iz spodnje preglednice:

Pavla Götzl	1.	prve tri dni;
Darinka Franke	1.	popoldne, deklice
Karel Matajec	2.	zadnje tri dni;
Marija Marinko	2.	popoldne, deklice

Vojaštvo je v šolskem posloplju za potrebe poučevanja otrok meseca oktobra odstopilo pet sob, v katerih se je nemudoma organiziral redni pouk. Začel se je pouk v desetih razredih, le šesti razred si je delil učilnico v mlekarni z nižjimi razredi. Februarja pa so združili pouk obeh petih in šestega razreda. Pouk je potekal samo v dopoldanskem ali popoldanskem času, in sicer štiri dni v tednu. S prvim aprilom pa sta zaradi pomanjkanja prostora prekinila s poukom šesti razred in ponavljalna šola.

Na šoli so bile v šolskem letu **1916/17**⁶ začasno zaposlene Malavašič, Kaus in Pleško. Vsi ostali učitelji so bili stalno nameščeni. Pouk ni potekal po ustaljenem redu, saj so bili v šolskem posloplju še vedno nastanjeni vojaki. Pouk se je začel v obeh paralelkah prvih, drugih in tretjih razredov. V eni sobi so imeli

na teden štiri ure pouka. Oba četrta razreda zaradi pomanjkanja prostora nista imela pouka. V začetku leta 1917 je šolsko posloplje zasedla vojaška bolnišnica in učenci so ostali brez učilnic. Krajevni šolski svet je začel iskati primerne prostore. Končno se je pouk začel 23. marca v društvenem domu in mlekarni. Pouk so razdelili, in sicer je imel prvi dekliški razred pouk v dopoldanskem času v ponedeljek, torek in sredo; prvi deški razred pa v istih prostorih, le v popoldanskem času. Četrtek, petek in soboto pa sta si delila drugi deški in dekliški razred. V prostorih mlekarnice so imeli pouk tretja razreda prve tri dni v tednu, druge tri dni pa oba četrta razreda. V obeh petih razredih in šestem se je pouk začel šele 11. aprila. Prostore so imeli v pritličju društvenega doma, in sicer po štiri dni – eni zjutraj, drugi popoldne. A že po dvanajstih dneh je šesti razred zaključil s poukom, tako sta imela oba peta razreda pouk ves teden, eden popoldne, drugi dopoldne. Znova so razporedili vse razrede 9. maja. Prostore so imeli v mlekarni in društvenem domu.

V šolskem letu 1916/17 so učitelji kot vsa leta prej imeli dopuste zaradi bolezni ali smrti v družini. Ana Pleško je bila tudi v tem šolskem letu na bolniški, nadomeščali sta jo Ana Kaus in Julija Spitzer. Ker je učiteljica Spitzer zbolela, se je vrnila v suplenco Ana Kaus. Učiteljica Spitzer se po bolezni ni vrnila. Vpletena je bila v disciplinsko preiskavo in po preiskavi tudi suspendirana. Učiteljica Malavašič je novembra delala zrelostni izpit, nadomeščala jo je učiteljica Mlakar. V mesecu juniju je bila učiteljica Mlakar dva dni odsotna zaradi birme v Ljubljani. Ob koncu šolskega leta je učiteljica Pavla Götzl zaprosila za stalno upokojeitev. Po odloku okrajnega šolskega sveta je za nedoločen čas dobila dopust, v pokoj je odšla na osnovi odloka deželnega šolskega sveta z dne 26. oktober 1917/7067. Za 26

službenih let je dobila pokojnino v znesku 1261.60 K. Ob tej priložnosti se ji je okrajni šolski svet (12. november 1917/2302) zahvalil za njene uspehe na področju vzgoje. Ko je bila Pavla Götzl na bolniškem dopustu, jo je nadomeščala Ana Kaus. Učiteljica je novembra zbolela za legarjem (tifus, griža), zaprosila je za štiritedenski dopust. Po bolezni se je odločila vrniti k staršem v Sežano, službo na vrhniški šoli je odpovedala 15. aprila. V času bolezni jo je v obeh prvih razredih nadomeščala Albina Levstik, ki je bila pred tem suplentinja v Blatni Brezovici. Ob upokojitvi učiteljice Götzl pa je bila imenovana za provizorično učiteljico, po odhodu učiteljice Kaus je prevzela še popoldanski pouk. Učiteljici Komotar in Pleško pa sta nadomeščali odsotno učiteljico Petrič. Za trimesečni dopust je 2. februarja prosila učiteljica Komotar. Okrajni šolski svet ji je dopust 23. februarja 1918/380 odobril. Za njeno namestnico je imenoval Hermino Kobal, ki je bila pred tem provizorična učiteljica v Podlipi. Službo je nastopila 28. februarja 1918. Amalija Komotar je zaradi bolezni zaprosila 22. marca za podaljšanje dopusta. Okrajni šolski svet ji je podaljšal dopust do 15. julija 1918. Do konca šolskega leta jo je nadomeščala učiteljica Kobal. Ravnatelj Matajec je nadomeščal učitelja Schiffrerja, ki popisoval zaloge krompirja. Učitelj Emil Schiffrer je bil 5. februarja 1918 oproščen za nedoločen čas vojaškega službovanja (odlok domobranskega ministrstva 18. decembra 1917/3048). Ivan Michler je bil v tem letu pomočnik pri oddelku za raziskovanje podzemnih jam. Učitelj Ivan Štrekelj je bil kot enoletni narednik pri vojni cenzuri v Ljubljani, Trstu in Gorici. Nadomeščala ga je Marija Čuk (rojena v Ljubljani). Bila je suplentinja v Tomišlju, na vrhniški šoli pa je začela poučevati 23. maja 1918.

Leta 1917 sta bila odlikovana Vinko Levstik z zlatim zaslužnim križcem in Karel Matajec z vojnim križcem III. reda.

UČENCI

Po 21. členu državnega zakona z dne 14. maja 1869 je trajala šolska obveznost od šestega do štirinajstega leta starosti. Državni zakon pa je v 35. členu prepustil presojo glede izvajanja 21. člena deželnim zakonom. Med deželne zakonike, katerih določbe so odstopale od določila osemletnega izobraževanja, je bil tudi deželni zakonik za Kranjsko. V 17. členu deželnega zakona o ustanavljanju, vzdrževanju in obiskovanju osnovnih šol (29. april 1873) najdemo določilo o šestletni šolski obveznosti. Šolanje je trajalo do dopolnjenega štirinajstega leta le v mestih in trgih s trirazrednimi ali večrazrednimi šolami. Zakon je dovoljeval okrajnim šolskim svetom, da so priredili tudi starost pri vpisu v šolo, in sicer glede na posebne terenske in klimatske razmere kraja. V omenjenih primerih so dovolili vpis šele s sedmim ali celo osmim letom. Državni zakon z dne 2. maja 1883 je vseboval določene olajšave pri obiskovanju šole za otroke podeželja in za otroke iz revnih slojev prebivalstva. Ti otroci so lahko obiskovali šolo le nekaj dni na teden. Na šolah s celodnevним poukom pa so zanje imeli organiziran le poldnevni pouk. Pouka so bili oproščeni tudi otroci s telesnimi ali duševnimi težavami. V mestih in trgih so dovoljevali učencem končati šolanje z dvanajstim letom, če so ti obvladali vso osnovnošolsko snov.

Vrhniška šola je imela kot večina večjih krajev na Kranjskem šestletno šolsko obveznost. Šolski okoliš je pokrival zelo široko področje z velikim številom šoloobveznih otrok. V manjših okoliških krajih ni bilo šole, razen ekskurendne v Bevkah, zato so vsi šoloobvezni otroci hodili na vrhniško šolo, razen redkih izjem. Šolsko poslopje na Vrhnikih prostorsko ni ustrezalo tolikšnemu številu otrok. Zaradi prenapolnjenih učilnic so dovoljevali do šolskega leta 1904/05 vpis

le sedemletnikom ali celo osemletnikom. Hkrati pa so dovolili oddaljenim otrokom, da so prihajali k pouku le dvakrat na teden. Velika večina otrok je prekinila s poukom še pred zaključkom šolskega leta zaradi domačih del na polju. Pouk so zapuščali, ker je bil na vrhniški šoli celodnevni pouk, tj. pomenilo, da so otroci zjutraj odšli v šolo in se predvsem v zimskih mesecih vračali domov pozno zvečer.

Na vrhniški šoli so ves čas vodili natančno evidenco vseh šoloobveznih otrok, tudi tistih dečkov in deklic, ki šole niso obiskovali. Koliko teh otrok je obiskovalo šolo? Otroci so bili zaradi hujših telesnih ali duševnih težav oproščeni pouka. Šole niso obiskovali tudi otroci, ki so bili oddaljeni. Mnogi pa niso obiskovali šole, ker so bili njihovi starši malomarni in jih niso pošiljali v šolo. Nekaj učencev je hodilo k pouku le dvakrat tedensko.⁴⁷ Vse to je kronist vrhniške šolske kronike natančno vpisoval v razpredelnico. Oblika zapisa statističnih podatkov o obisku šole, učencih na celodnevni in ponavljalni šoli se je v šolskem letu 1892/93 precej spremenila, postala je zelo natančna in pregledna. To obliko vodenja evidence so obdržali do vključno šolskega leta 1904/05. Kaj je botrovalo spremembi? Odgovora ni najti v Kroniki, lahko le domnevamo – selitev v novo poslopje, vpis v šolo vseh šestletnikov in nadalje morda ustanovitev šol. Leta 1909 v manjših krajih in s tem manjši vpis na vrhniško šolo, vojna in prihod vojaštva, pomanjkanje prostorov za izvajanje pouka. Evidenco šoloobveznih otrok so vodili tudi po letu 1905, tj. deklet in fantov, ki so redno obiskovali šolo in ponavljalni pouk, a evidenca nima več tako natančnih in podrobnih informacij. Kot primer natančno vodene evidence je na naslednji strani objavljena tabela iz leta 1899/1900.

- 1900/01: 271 dečkov, 264 deklic, skupaj 535. Ponavljalna šola: 24 dečkov, 32 deklic, skupaj 56.

- 1901/02: 250 dečkov, 250 deklic, skupaj 500. Ponavljalna: 41 dečkov, 31 deklic, skupaj 72.
- 1902/03: 305 dečkov, 290 deklic, skupaj 595. Ponavljalna: 23 dečkov, 26 deklic, skupaj 49.
- 1903/04: 360 dečkov, 322 deklic, skupaj 682. Ponavljalna 20 dečkov, 21 deklic, skupaj 43.
- 1904/05: 336 dečkov, 325 deklic, skupaj 661. Ponavljalna: 20 dečkov, 15 deklic, skupaj 35.
- 1905/06: 380 dečkov, 384 deklic, skupaj 764. Ponavljalna: 5 dečkov in 8 deklic, skupaj 13.

Šolski obisk 1906/07

Otroci, vpisani v šolski matici – od šestega leta do štirinajstega leta. Dečkov 443, deklic 462, skupaj 905. Ponavljalna šola: dečkov 20, deklic 28, skupaj 48. **Bevke:** na šoli je poučeval učitelj Štrekelj dvakrat na teden. Dečkov na šoli je bilo 45, deklic pa 42, skupaj 87.

V šolskih letih od **1907/08 do 1910/11** so vodili evidenco števila otrok skupaj z evidenco učiteljev in njihovimi obveznostmi v posameznih razredih – število ur, predmetov. Ti podatki so v prispevku navedeni pri poglavju učiteljstvo.

Zanimivo je, da so začeli znova v šolskem letu **1910/11**, sicer ne v natančnih razpredelnicah, voditi evidenco otrok, ki so se učili doma ali v neki drugi šoli. V tem letu je obiskovalo vsakdanjo šolo 299 dečkov in 306 deklic. Ponavljalno šolo so obiskovali: deček in dve deklici. Domači – zasebni pouk sta imela en deček in ena deklica. Dve deklici se nista udeleževali pouka, in sicer je imela ena duševne, druga pa telesne težave.

šolski obisk 1899/1900

OBISK	ŠTEVILO					
	Ljudska šola			Ponavljalna		
Spol	deč.	dekl.	skupaj	deč.	dekl.	skupaj
- I. Od 6. do 14. leta	420	435	855	82	85	167
- II. Redni	267	263	530	35	52	87
- Na drugo šolo	7	14	21	7	9	16
- Privatne šole	2	-	2	-	-	-
- Višje-obrtne, poljedelske ...	-	-	-	7	-	7
- Telesna, duševna bol.	3	3	6	-	-	-
- §17 ⁴⁸ . - 7., 8. let oproščeni	49	59	108	-	-	-
- Pomanjkanje prostora	-	-	-	-	-	-
- Zaradi oddaljenosti	92	96	188	20	15	35
- Starši ⁴⁹	-	-	-	13	9	22
- §17 - po 12. letu ⁵⁰	-	-	-	-	-	-
-						
- III. Število otrok, ki ne bivajo na Vrhniki	23	17	40	-	-	-
-						
- IV. Niso vpisani v š. matici - hodijo na vr. šolo	-	-	-	1	1	2
-	46	54	100	-	-	-
- V. Le 2-krat tedensko	53	168	221	14	43	57
- VI. Po uspehu						
a) Zelo pridni	40	18	58	7	6	13
b) Pridni	65	42	107	7	3	10
c) Povprečni	132	52	184	7	-	7
d) Zanikrni	178	180	358	-	-	-
VII. Konec leta						
- V višji razred	64	66	130	-	-	-
- Nesposobni						
- Neizprašani	48	34	82	-	-	-

Šestrazredna mešana ljudska šola na Vrhniki.

Dežela: Kranjska.

Solski okraj: Ljubljanska okolica.

Solsko leto: 1913/14.

Kat. štev. 7.

Odpustnica.

Krašovca Francišek

rojen - dne 12. septembra 1901 na Vrhniki
na Kranjskem, rimsko-kat. veroizpovedanja, je hodil - v ljudsko
šolo od 16. septembra 1908 do 15. julija 1914, nazadnje
v Šesti razred, - skupino, prvi oddelek na tukajšnji ljudski šoli.

Ob svojem izstopu iz šole je prejel - naslednje rede:

Vedenje: hvala vredno

Pridnost: dovoljna

Veronauk: prav dober

Branje: dober

Pisanje: dober

Slovenski učni jezik: zadosten

Nemški jezik: zadosten

Računstvo in geometrijsko oblikoslovje: zadosten

Prirodopis in prirodoslovje: dober

Zemljepis in zgodovina: dober

Risanje: zadosten

Pečje: dober

Telovadba: prav dober

Zenska ročna dela:

Umjetništvo: prav dober

Neobvezni učni

predmeti:

Zunanja oblika pismenih izdelkov: lična

Ta učenec je zadostil - zahtevam § 21. odstavek 6, državnega zakona o ljudskih solah z dne 2. maja 1883, drž. zak. štev. 53, ter se po § 17 zakona z dne 29. aprila 1873, dež. zak. štev. 21, z dovolilom c. kr. okrajnega šolskega sveta z dne 1. 8. 1914, štev. 240, predčasno odpušča iz šole.

Vodstvo šestrazredne mešane ljudske šole na Vrhniki,

dne 1. avgusta 1914

Uradni pečat:

Krašovca
solski voditelj.

Krašovca
veroučitelj.

Krašovca
razredni učitelj.

Obrazec - 47 b.

2474 12

Odpustnica Šestrazredne mešane ljudske šole na Vrhniki za Franciška Krašovca
ob izstopu iz šole 1914 (last: Inka Krašovec).

Na koncu tega zelo kratkega seznama otrok je bila dodana informacija, da na področju šolskega okoliša ni bilo ne slepih ne gluho-nemih otrok. To poročilo je bila napisano sredi meseca julija 1911.

Šolski obisk 1911/12 (15. 7. 1912).

Šoloobveznih otrok je bilo 321 dečkov in 301 deklic. V šolo je hodilo 308 dečkov in 282 deklic, skupaj 590 otrok. Doma sta ostala en deček in ena deklica. Zaradi bolezni nista obiskovala vrhniške šole en deček in ena deklica. Šolo so obiskovali štirje dečki in štiri deklice, ki so bili starejši kot štirinajst let. Ostalih sedemnajst je ostalo doma, v kroniki ni navedenega vzroka.

Šolski obisk 1912/13 (15. 7. 1913).

Šolo je obiskovalo 297 dečkov in 282 deklic, skupaj 556 otrok. K ponavljalnemu pouku so hodili 4 dečki in 8 deklic, skupaj 12. Dve deklici sta obiskovali drugo šolo in ne vrhniško. Dvanajst otrok zaradi različnih vzrokov ni obiskovalo šole.

Šolski obisk 1914/15. Šolo je obiskovalo 314 dečkov, 291 deklic, skupaj 605 otrok.

Kljub nemogočim razmeram je pouk potekal ves čas vojne, sicer nekoliko okrnjen in ne ravno v primernih prostorih. **1915/16** je obiskovalo šolo 315 dečkov in 274 deklic, **1916/17** pa 321 dečkov in 249 deklic in zadnje leto **1917/18** 365 dečkov in 293 deklic.

BOLEZNI

V drugi polovici 19. stoletja so začeli bolj skrbeti za zdravje šolskih otrok. Priredili so mnoga predavanja, zdravstvene komisije so si ogledale šolsko poslopje, v to skrb je bilo vključeno tudi cepljenje proti kozam. V šolskem letu 1891/1892 so prvič opravili cepljenje šolskih otrok na Vrhniki. Vsa leta do vojne in tudi med njo je cepil šolske otroke zdravnik Janko Marolt. Po cepljenju je pre-

veril zdravstveno stanje cepljenih otrok.

Kronist je vestno vodil evidenco bolnih otrok in učiteljstva. Če se je pojavila epidemija, so šolo po zdravnikovem navodilu tudi zaprli, včasih tudi za mesec ali več. Prav na prelo-mu stoletja je bilo kar dve leti zdravstveno stanje mladine in učiteljev dokaj slabo.

V šolskem letu 1899/1900 je razsajala škrlatinka. Epidemija se je pojavila maja leta 1900. Bolezen se je širila, zato se je krajevni šolski svet odločil, da z razglasom dne 10. junija 1900/13111 zapre šolo. Šola je bila zaprta do 1. septembra 1900. V tem letu je umrlo na področju Vrhnike štirideset **otrok**. V šolski kroniki je poimensko naštetih le enajst učencev: Fran Nagode, Istinič Daniel, Ivana Petkovšek, Marija Rihar, Marija Japel, Uršula Šušteršič, Viktorija Nič, Jožef Novak, Franja Iglič, Marija Homan, Marija Pelan. Med **učitelji** so bili tudi primeri različnih bolezni in temu primerno so bili dolgi tudi dopusti: Iva Vidic 22 dni, Fani Eržen 3, Ana Pour 1, Mara Janša 1, Vinko Levstik 8, Alojzij Luznik 5.

V jeseni 27. novembra so šolo znova zaprli, saj se je novembra začel širiti poleg škrlatinke še tifus. Pouka ni bilo od 27. novembra do 7. januarja **1901**. V tem letu so zboleli tudi **učitelji**.

Učitelj Luznik je 23. marca zaradi poslabšanja zdravstvenega stanja podaljšal bolniški dopust do 1. novembra 1901 in pozneje celo do konca decembra 1901. Fran Stojec je bil odsoten od 4. do 7. novembra in nato še od 8. do 18. marca. V tem nesrečnem letu hudih nalezljivih bolezni sta umrli žena in edina hči učitelja Stojca. Bolezen ni prizanesla tudi dolgoletni predani učiteljici vrhniške šole Ivi Vidic. Bila je prešibka, da bi se bolezni zoperstavila, umrla je 25. decembra. Roza Rössmann je bila bolna od 1. do 9. aprila, Marija Janša od 3. do 26. junija.

V času bolezni so ostali učitelji nadomeščali manjkajoče sodelavce. Šolsko poslopje je bilo zaprto kar dva meseca.

Po dveh letih hude epidemije je bilo zdravstveno stanje učencev in učiteljev v letu **1901/02** dobro. Na šoli je bilo le nekaj manjših izostankov: Vinko Levstik je zaradi očesne bolezni manjkal tri dni. Učiteljica Fani Furlan je manjkala 8 dni, Ana Pour je bila odsotna le nekaj dni po 21. juliju. Reden pouk zaradi bolezni ni bil prekinjen ali mor- da oviran.

A že naslednje šolsko leto **1903/04** je zbolelo 188 otrok za davico, ošpicami, škrlatin- ko, vnetjem ledvic in ušesne slinaste žleze (Parotitis). Za tuberkuloznim vnetjem možganske opne je umrl deček, o njegovem imenu in priimku ni podatkov. Na bolniškem dopustu so bili učitelji: Franja Furlan je bila na bolniški tri mesece in pol dneva (109 dni in pol). V času odsotnosti jo je nadomeščala učiteljica Komotar. Ivan Štrekelj 14 dni, Fran Stojec 2 in pol dni, Pavla Götzl le 3 ure, gos- spod Anton Smrdelj dan, Amalija Komotar pol dneva.

Bolezen ni prizanesla otrokom niti nasle- dnje šolsko leto, ko je za ošpicami zbole- lo devetnajst otrok s Stare Vrhnike. Med šolskim letom pa so zboleli učitelji: Franja Furlan je bila odsotna dva dni zaradi influ- ence, en dan Robert Ziegler, dva dni pa je bil odsoten zaradi šena Ivan Štrekelj.

Leta **1905/06** je bilo zdravstveno stanje otrok zelo dobro. Med učitelji sta bili bolni učiteljici Fani Furlan in Amalija Komotar. Tudi naslednje leto je bilo malo bolezenskih primerov, nekaj otrok je zbolelo v aprilu 1906, a še to ne hudo. Jeseni 1907 so otroci zbolevali za davico (v kroniki omenjena kot vratna bolezen croup). Tudi učitelji so bili v tem šolskem letu bolj bolehnii. Nadučitelj Matajec je manjkal en dan, dva dni učiteljica

Komotar. Skoraj štiri mesece je bila na bolni- ški učiteljica Mlakar. Pet dni je bila odsotna tudi učiteljica Franke, trinajst dni učiteljica Pleško. Zaradi smrti v družini je Schiffrer dobil tri dni dopusta.

Za medvojni čas ni posebnih podatkov o bo- lezni med učenci in učiteljstvom. Leta 1914 je nekaj deklic zbolelo za ošpicami. V kro- niki je podatek, da je zdravstvena komisija pregledovala vrhniške hiše 26. in 27. julija 1915. V mesecu maju **1916** je zbolel učenec za škrlatinko. Vojaške oblasti so zahtevale, da se pouk prekine in šolsko poslopje za- pre. Šola je bila zaprta do srede junija, v tem času so pregledali vse dijake. Jeseni so na Stari Vrhniki zboleli za grižo, med njimi je bilo tudi več smrtnih žrtev. Otroci pa so ime- li ošpice in oslovski kašelj. Šola je bila zaprta med 29. januarjem in 18. februarjem zaradi škrlatinke. Škrlatinka je bila tudi vzrok za zaprtje šole maja in junija **1917**. V jeseni sta zboleli dve učiteljici, ki sta prenehali učiti na vrhniški šoli, in sicer učiteljica Kaus, ki je zbolela za tifusom in se vrnila v svojo rodno Sežano, ter učiteljica Pavla Götzl, ki je zara- di bolezni odšla v pokoj.

Leta **1918** pa se je po Evropi širila španska gripa.⁵¹ Umrlo je veliko ljudi. Na Vrhniki je zbolelo približno 100 otrok, zboleli so tudi učitelji in katehet. Umrlo je enajst ljudi. Tudi ob izbruhu te bolezni so šolo zaprli, in sicer oktobra 1918 za tri dni in novembra. V prvem deškem razredu je bilo enajst pri- merov ošpic in dvanajst dušljivega kašlja. Po novem letu se je pojavila še škrlatinka. Šele sredi marca 1919 so znova začeli s poukom. V tem obdobju se je začela še epidemija koz. Okrajno glavarstvo je uvedlo obvezno cepljenje otrok in odraslih.

POGREBI

Učenci z učitelji so spremili k zadnjemu počitku preminule učitelje in sošolce, ki so

umrli večinoma zaradi bolezni. V času od 1900 do 1918 so se poslovili:

1900 – 25. decembra je po dolgi bolezni umrla učiteljica Iva Vidic.

1905 – 8. januarja 1905 je za pljučnico umrl učenec pravega razreda Josip Štržinar.

9. februarja je preminil učenec drugega razreda Karel Suhadolnik.

7. aprila je umrla učenka drugega razreda Karolina Kraševac. Pogreba so se udeležile njene sošolke z razredničarko in ravnateljcem šole.

1906/07 – 7. oktobra je utonil učenec Frančišek Melle in isti mesec se je poslovil tudi šolski sluga Karel Stuller.

1907/08 – 8. novembra se je zadušil učenec četrtega razreda Jože Leskovec.

13. novembra je umrl Ivan Jurjevčič iz drugega razreda.

1908/09 – 20. decembra 1908 je umrl učenec drugega razreda Ivan Gutnik s Sapa.

1909/10 – 22. oktobra je umrla učenka tretjega razreda Ivana Voljč in 28. junija Frančiška Jerina, učenka prvega razreda.

1912 – 16. junija so Vrhničani svečano pričakali novega dekana Frančiška Hoenigmana, a žal se je ob slovesnosti zgodila nesreča. Ko so streljali s topičem, se je vnel smodnik, nekaj ljudi je bilo poškodovanih. Tri osebe so bile hudo opečene. Odpeljali so jih v ljubljansko bolnišnico, kjer sta dve podlegli hudim opeklinam.

1913 – 5. avgusta 1913 je umrl učenec Frančišek Dobrovoljc iz Verda. Sodni nadsvetnik Matej Kobal je umrl 15. avgusta.

1914 – Od posmrtnih ostankov Franca Ferdinanda in njegove žene so se Vrhničani poslovili na Verdu, ko se je vlak 2. julija ustavil na tamkajšnji postaji. Učenci z učitelji so poklekli in molili. Naslednji dan pa je bila v farni cerkvi žalna maša. Šolska vrata so bila ta dan zaprta.

1915 – 25. januarja 1915 je umrla učenka petega razreda Mira Miletič.

1916 – 21. novembra 1916 je v starosti 86 let umrl cesar **Franc Jožef I.** (18. avgusta 1830–21. novembra 1916). Monarhiji Avstro-Ogrski je vladal 68 let. Leta 1914 je napovedal vojno Srbiji, ki se je dve leti po njegovi smrti končala z razpadom monarhije. 29. novembra je bila na Vrhniki v farni cerkvi žalna maša. Na maši so bili učenci s šolsko zastavo, zavito v črno tančico. V znak žalovanja na šoli ni bilo pouka dva dni. Ob obletnici njegove smrti so imeli na Vrhniki spominsko mašo. V šolski kroniki je ravnatelj šole posvetil cesarju več strani dolgo posvetilo. Kot je bilo v navadi, da so ob pomembnih dogodkih lepili v Kroniko časopisne izrezke, tako so poročilu dodali časopisne izrezke. Nasledil ga je cesar Karel I., ki je v letu 1917 skupaj s cesarico obiskal svojo vojsko na fronti 17. maja ter 2. in 3. junija. Ob tej priložnosti se je peljal skozi Vrhniko. Skozi Vrhniko se je zadnjikrat peljal 22. avgusta 1917. Junija so mu prebivalci Vrhniko postavili slavalok pred Mantovo, trg pa so okrasili z zastavami. Ko se je peljal mimo, so ga glasno pozdravljali, cesar pa jim je z roko prijazno odzdravljajal. Tudi ob zadnji vožnji so mu Vrhničani pripravili topel sprejem, a žal zaradi pozne ure prireditve ni uspela. Dijaki in občani so ga pričakali, a žal zaradi teme ni bilo videti svečanega vzdušja, ozaljšanega trga s cvetjem.

1917 – 15. novembra je umrl učitelj in ravnatelj France Stojec. Pokopali so ga na farnem pokopališču 17. novembra. Zapeli so mu tri žalostinke. Pogreba se je udeležila

vs a šolska mladina z učitelji, namesto venca so darovali 20 K za trške reveže.

1920 – 29. avgusta je za tifusom umrla učiteljica Ana Pleško.

Država je vodila evidenco **mrtvih, pogrešanih in bolnih vojakov** skozi vse obdobje vojne. To ni bila naloga kronista vrhniške šolske kronike, a kljub temu je zabeležil nekaj nesrečnih dogodkov s smrtnim izidom. Navedli bomo le primere, ki so bežno omenjeni v šolski kroniki.

Na Vrhniki je za pljučnico 4. decembra 1914 umrl prvi vojak, pokopali so ga na vrhniškem pokopališču. Pet dni kasneje so na Vrhniki zvedeli, da je na bojišču umrl sodnik Ivan Kerč.

V noči s 6. na 7. december 1915 je iz drugega nadstropja skozi šolsko okno skočil hrvaški korporal in obležal mrtev. Februarja 1916 je z Lenarčičevega kozolca padlo nekaj vojakov, in sicer zaradi pomanjkanja prostora. Vojaki so mnoge kozolce zadelali z ilovico, da so bili podobni hišam, a večina jih je ostala v prvotni obliki. Vojaki, ki so bili utrujeni od bitk, mraza in hoje, so si takoj ob prihodu na Vrhniko našli primeren prostor za prenočitev, mnogi na kozolcih. Ti so bili prenatrpani. Ne dolgo potem, ko so utrjeni vojaki legli k počitku in trdno zaspali, je iz Lenarčičevega kozolca padlo več vojakov. Eden med njimi se je smrtno ponesrečil, drugi si je polomil ude. Ostali pa so bili nepoškodovani. Na Vrhniko je februarja 1917 prišla žalostna vest. Na soški fronti je padel domačin-medicinec Mirko Verbič. Njegove posmrtne ostanke so pripeljali na Vrhniko. Pogreba so se poleg Vrhničanov udeležili tudi vojaki.

Pomembna občana Vrhnike **Karol Kotnik** in **Karol Jelovšek** sta preminula v letu 1910 in 1911.

Karol Kotnik (1875–1910) je bil veliki dobrotnik šolske mladine. Veleposestnik in tovarnar iz Verda je umrl 28. februarja 1910. Bil je star komaj 34 let. Posest je prevzel po smrti očeta in starejšega brata Franca leta 1891. Že v času šolanja na gimnaziji v Ljubljani se je izkazalo, da je prav tako rahlega zdravja kot starejši brat. Bolehal je za jetiko. Klub slabemu zdravju je končal šolanje na realki in se odločil za študij tehnike na Dunaju. Tam je ustanovil Klub slovenskih tehnikov. Po uspešno končanem študiju se je vrnil in prevzel vodenje domačega veleposestva in tovarn. Umrl je kot zadnji potomec podjetnikov Kotnik. Družbi Cirila in Metoda⁵² je v oporoki in volilu zapustil več kot 400.000 K. Od pokojnika so se poslovili pri sv. Antonu. Pogreb je bil veličasten; poleg posameznikov od blizu in daleč so se pogreba udeležili ljudje, ki so bili člani različnih društev. Kmalu po njegovi smrti se je sestal ljubljanski mestni svet. Njegov predsednik, župan Ivan Hribar, je predlagal, da bi se po Karolu Kotniku v slovenski prestolnici poimenovala ena izmed ulic. Predlog je bil enoglasno sprejet. Kotnikova ulica (preimenovana iz Karola Kotnika v Kotnikovo 1923) še danes povezuje Komenskega ulico z Masarykovo.

Rodbina Kotnik je imela v Verdu v posesti opekarno in tovarno parketa. Že njegov oče Fran Kotnik je v svoji oporoki zapustil veliko vsoto družbi sv. Cirila in Metoda, ki je zbirala denarna sredstva za zidavo šolskih poslopij. Revnim učencem vrhniške šole in gasilcem pa je namenil 400 K. Po očetovi smrti je prevzel podjetje devetnajstletni sin Franc, a žal je bolehal in 2. avgusta 1891, leto dni po očetovi smrti, umrl. Prav tako kot oče v oporoki ni pozabil na šolsko mladino, v narodne namene je zapustil okrog 100.000 K.⁵³

Karol Jelovšek (1862–1911)⁵⁴

Dvorni založnik, tovarnar in veleposestnik Karol Jelovšek je umrl 13. maja 1911. Bil je

velik dobrotnik šole in odkritosrčen prijatelj učiteljstva. 15. maja so se učitelji skupaj z učenci udeležili pogreba, ki je bil tako veličasten, »da je Vrhnika prav malo takih ime-la – videla«. Vdova gospa Ivana Jelovšek je darovala šolski kuhinji 200 K.

Hrana za revne učence

V šolskem letu 1886/87 so prvič na vrhniški šoli z zbranimi sredstvi organizirali prehrano za revne otroke. Učitelji in duhovniki so menili, da je revnim otrokom iz oddaljenih krajev v času opoldanskega odmora v zimskem času nujno nuditi topli obrok. V ta namen so začeli zbirati prostovoljne prispevke. Z njimi so omogočili otrokom topli opoldanski obrok v bližnji gostilni.⁵⁵ Ta dobrodelna akcija je trajala vse do šolskega leta 1911/12, ko so na šoli uvedli dopoldanski pouk. V času opoldanskega obeda so bili odslej učenci že doma.

Ubožni otroci so v zimskem času od decembra do konca februarja v bližnji gostilni pri Stržinarju dobivali toplo kosilo. V decembru 1900 so razdelili v sedmih dneh 229 kosil, januarja v enaindvajsetih dneh 941 kosil in februarja v šestnajstih dneh 694 porcij. Skupno so v štirinštiridesetih dneh razdelili 1864 porcij. Stroški za hrano so znašali 149,12 K. Račun pri gostilničarju je poravnal krajevni šolski svet.

Podporniki in dobrotniki šolske mladine so tudi v naslednji dveh šolskih letih zbrali sredstva, da je v zimskem času od novembra do konca marca dobivalo opoldne od 40 do 50 otrok toplo jed.

Elza Galle, graščakinja	60 K
Leopoldina Muley, posestnica	5 K
M. Žitko, posestnica	8 K
Fran Kotnik, tovarnar	10 K

Teodor Froelich, pivovar	10 K
Weigel, inženir	10 K
C. Bendar, tovarniški ravnatelj	10 K
Feliks Jelovšek, posestnik	10 K
Josip Lenarčič, veleposestnik	10 K
Makso Jelovšek, veleposestnik	6 K
Dr. Anton Furlan, sodni pristav	4 K
Dr. Janko Marolt, zdravnik	4 K
J. R. Hočevnar, lekarnar	4 K
Gabrijel Jelovšek, veleposestnik in župan	5 K
Mihael Tomšič, veleposestnik	2 K
Feliks Nitsch, davkar	2 K
Vinko Premk, davčni adjutant	2 K
Jv. Gruden, davkar	2 K
Anton Komotar, notar	2 K
Bogdan Kobal, deželni sodni svetnik	2 K
Karol Jelovšek, posestnik	2 K
SKUPAJ	170 K
Vrhniška posojilnica	60 K
SKUPAJ	230 K
Ostanek prejšnjega leta	20.12 K

Gostilničarju so plačali 166,3 K, za zahvalo v časopisu pa 2.10 K.

V letu 1902/03 so razdelili 2698 kosil. Ostalo je 81.70 K, ki so jih vložili v posojilnico.

Naslednje šolsko leto so revni, oddaljeni otroci dobivali kosila od 15. januarja do 20. marca v Hribu pri gostilničarju Jakobu Stržinarju, ki je razdelil med otroke 1896 porcij.

Razen graščaka Frana Galleta, ki je vsako leto daroval 60 K, so ostali dobrotniki darovali še 93 K – skupni znesek je bil 153 K. Kosila so leta 1904/05 delili od 20. novembra do 26. marca. Prostovoljnih prispevkov niso zbirali, ker se je v hranilnici nabralo že 350 K, le Galle je prispeval vsakoletnih 60 K. V novem šolskem posloplju so delili opoldanski topli obrok v šoli, v obednici, tj. v prostoru poleg telovadnice. Kosila je pripravljala žena šolskega sluga. Tudi v šolskem letu 1907/08 je ostalo dovolj denarja od preteklih let. Darovali pa sta le kmetijska posojilnica 60 K in Galle 60 K. V šolski kuhinji so kuhali za sto, včasih tudi za več otrok, in sicer od decembra do 21. marca. Zadnji dve leti, 1909/10 in 1910/11, so kuhali za revne otroke od 20. novembra do 28. februarja – 62 dni. V tem času so v šolski jedilnici razdelili 6097 kosil, ki so stala 294 K. To je bilo zadnje leto. Kuhinjo so zaprli 28. februarja. V mesecu dni so porabili za kosila približno 70 K, kosilo pa je bilo vredno 4 h. Šolsko kuhinjo so zaprli z uvedbo nerazdeljenega pouka leta 1911/12.

Šolski vrt

Pouk poljedelstva so imeli na šoli pri rednem in ponavljalnem pouku. Prve podatke o šolskem vrtu najdemo v šolski kroniki 1887/88. Šolski vrt je meril 428 m². Na njem so v šolskem letu 1899/1900 gojili 525 požlahtnjenih dreves, gredico divjakov, 125 enoletnih dreves, ki so jih posejali spomladi, 7 mater-nih dreves. Na vrtu so imeli tudi čebelnjak s 3 plemenjaki. Na gredice v drevsnici, ki so jih namenili za počitek, so posadili zelenjavo.

Na pomlad 1900 so izkopali 137 visoko debelnih dreves, ki so jih razdelili med starejše učence. Nekaj so jih oddali tudi posestnikom.

V šolskem letu **1900/01** so nadaljevali z delom v šolskem vrtu. Imeli so 750 požlahtnje-

nih dreves in 6 pritlikavcev. Pomladi so požlahtnili še 250 divjakov. Gredice, namenjene počitku, so namenili zelenjavi. Po tolikih letih uporabe vrta je bila ograja dotrajana in na nekaterih mestih tako poškodovana, da so okoliške živali imele prost vstop na vrt. Mnoga drevesa in povrtnine so bile poškodovane ali celo uničene. Občina bi morala ograjo popraviti, a za to ni imela interesa, saj bi bil vsakršen strošek odvečen ob predvideni gradnji nove šole. Popravilo bi stalo približno 100–160 K. Splet okoliščin je nanesel, da šola ni bila več zainteresirana skrbeti za vrt in lastnik ni želel več podaljšati najemne pogodbe za zemljišče. Ker ni bilo več interesa za vzdrževanje vrta, so ga opustili. Drevje z vrta pa so razdelili med šolske otroke oziroma občane, in sicer:

140 dveletnih jabolk in hrušk, 82 trilet-nih, 84 štirilet-nih, 62 petlet-nih, 180 enolet-nih – **skupaj 548**. Vrtnarsko orodje so pospravili v šolsko shrambo pod stopnicami, kjer je počakalo na bodočo rabo. Ostanke razpadlega plota pa je porabila postrežnica za kurjavo. Z novo šolo je bila povezana tudi ureditev šolskega vrta. Predvideno je bilo, da bo novi vrt ob posloplju nove šole. V šolskih letih **1902, 1903, 1904, 1905** vrta ni bilo, zato je odpadel tudi pouk kmetijstva.

V šolskem letu **1905/06** je bil šolski vrt že na novi lokaciji, vendar je bil še nerazdeljen. Na njem so pokosili le travo. Šele v šolskem letu **1907/08** so pripravili načrt ureditve šolskega vrta. Okrajni šolski svet je omenjeni načrt potrdil 16. julija 1908/1504. Na podlagi sprejetega načrta so vrt zorali, pognojili in ga razdelili.

Z delom na šolskem vrtu so začeli že v času počitnic leta **1908** in nadaljevali v pomladnih mesecih. Okrajno gozdno nadzorništvo v Ljubljani je podarilo šoli 700 dreves: smrek, jelk, macesnov, jesenov in borovcev. V vrt so postavili čebelnjak in shrambo za vrtno

orodje. Čebelnjak, ki ga je izdelal brez panjev Ivan Voljč za 250 K, so postavili 1. aprila 1911. Čebele je šola dobila iz Kranja. Konec šolskega leta je čebelnjak štel že 13 panjev. Šolski vrt je bil večji kot prejšnji, saj je meril 32 arov, drevsnica pa je bila zasajena na 516 m². Šolski vrt je vodil Štrekelj, pomagal mu je Schiffrer, ki je oskrboval čebelnjak. Oba učitelja sta poučevala tudi kmetijstvo. V ponavljalni šoli učitelj Štrekelj, v ljudski šoli pa Schiffrer, in sicer 6 mesecev 48 ur teoretično in 96 ur praktično. Dobila sta vsak po 80 K nagrade za poučevanje kmetijstva. Iz deželne blagajne pa so šoli nakazali 100 K za uspešno delovanje na šolskem vrtu. Učitelj Ivan Štrekelj je poučevali sadjarstvo, vrtnarstvo, cvetličarstvo in čebelarstvo. Obiskoval je dvodnevni kmetijski tečaj v Zalogu in enomesečni na grmski kmetijski šoli.⁵⁶ Tečaja na grmski šoli se je udeležil tudi Schiffrer, ki je začel na vrhniški šoli poučevati 1. februarja 1911 sadjarstvo, vrtnarstvo in cvetličarstvo. Pouk je potekal ob sredah in sobotah od 15. do 16. ure.⁵⁷ Prvo jabolko na vrtu je dozorelo avgusta 1912.

Učitelja sta odšla na izobraževanje tudi v letu 1914/15, zato kmetijskega pouka ni bilo. Učenci so čas, ko ju ni bilo, izkoristili za barvanje železne ograje, kar je stalo 300 K. V šolskem letu **1915/16** je čebelnjak imel 21 panjev. Kmetijski tečaj je vodil Schiffrer po 4 ure na teden teoretično in praktično.

Vojno obdobje je vplivalo na pouk kot tudi na vzdrževanje in obdelovanje vrta. Podatkov o vrtu ni, najdemo pa podatke o čebelnjaku. V šolskem letu 1916/17 je število panjev padlo na 11 panjev. Šolsko poslopje je zasedla vojska, kmetijskega pouka ni bilo, saj tudi vrt ni bil več v oskrbi šole. Na njem je imela vojska poljsko kuhinjo, kamor so na kosilo prihajali tudi učenci vrhniške šole.

V pregledu dogajanj med letom 1899 in 1918 je ostalo še mnogo zanimivih tem za obrav-

navo, kot na primer ustanovitve in organizacija obrtnonadaljevalne in gospodinjske šole. V tekstu ni omenjena telovadba kot eden izmed novih učnih predmetov osnovnošolskega zakona, niti šolska knjižnica z nakupi knjig, učbenikov in učil, ki so jih uporabljali pri pouku. Na šoli so skrbeli tudi za učbenike revnih otrok, ki so jih vsako leto dopolnjevali z nakupi in darili. V prispevku nismo omenili državnih in cerkvenih praznikov, ki so jih praznovali v Avstro-Ogrski monarhiji, kot na primer cesarjev in cesaričin god ter cerkvene praznike. V času vojne so praznovali priložnostne praznike ob posameznih zmagah avstrijske vojske.

Mnogi podatki in dogodki so ostali neomejani. V upanju, da bodo Vrhniški razgledi še izhajali, se bomo nekaterim temam posvetili v prihodnjih številkah.⁵⁸

Opombe:

- 1 Janez Kos, Iz kronike ljudske šole na Vrhnikih 1900–1920. Vrhniški razgledi 5 (2004) Vrhnika, str. 45–61.
- 2 Glej: Olga Pivk, Topovi so začeli pokati in silno grmenje se je slišalo do Vrhnik. Vrhniški razgledi 7 (2006), str. 133. Olga Pivk, Konec 1. svetovne vojne in kako so Italijani zasedli Vrhniko. Vrhniški razgledi 9 (2008), str. 28–34.
- 3 Obvestilo okrajnega šolskega sveta 16. avgusta 1909/2044. Deželni šolski svet je z razpisom 11. avgusta 1909/3868 dovolil, da se štirirazredna deška in štirirazredna dekliška ljudska šola na Vrhnikih preoblikujeta v petrazrednici vsaka z eno vzporednico in v eno šestrazredno ljudsko šolo. Osemrazrednica se ni ustanovila, zanjo sta prosila krajevni šolski svet in občina. Odločilna odloka krajevnega šolskega sveta z dne 16. julija 1909/2044 in 28. avgusta 1909/2151. Deželni šolski svet je z razpisom 6. decembra 1910/7566 sistemiziral šestrazredno ljudsko šolo na Vrhnikih s štirimi vzporednicami in dve novi učni moči.
- 4 Deželni šolski svet, 11. avgusta 1909/3868.
- 5 Glej tudi Vrhniške razglede št. 13, str. 95–96.
- 6 Vlado Valenčič, Ljubljansko stavbeništvo od srede 19. do začetka 20. stoletja. Kronika (Ljubljana), 1970/3, str. 135. Franc Kaudela je bil rojen na Dunaju, kjer je tudi opravil izpit za stavbnega moj-

stra in pridobil koncesijo za obrt. Predno je prišel v Ljubljano, je opravljal stavbno obrt v Gablonzu. Od maja 1896 do leta 1898 je opravljal službo stavbnega mojstra v Ljubljani pri Kranjski stavbni družbi. Po letu 1898 je dobil koncesijo za samostojno obrt.

- 7 Prav tam, str. 138–139. Precejšnje vlogo v ljubljanskem stavbeništvu so imeli člani družine Tönnies. Njen začetnik v Ljubljani je bil Gustav Tönnies iz Stralsunda v Prusiji. Bil je tesarski mojster, ki je v Ljubljani ustanovil stavbno podjetje. Kot prvi si je pridobil koncesijo za obrt stavbni mojster sin Adolf leta 1883 pri namestništvu v Trstu. Leta 1900 je podjetje prevzel njegov brat Gustav. Po prvi vojni je bilo podjetje preoblikovano v družbo z omejeno zavezo in je delovalo vse do druge vojne.

Vlado Vilman, Gustav Tönnies, pionir slovenske strojogradnje v 19. stoletju, v: *Zgodovina strojništva in tehniške kulture na Slovenskem*. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za strojništvo: Ljubljana 2010, str. 184–191.

- 8 Grega Novak, Ob petdesetletnem jubileju vrhniške šole 1904–1954. Vrhnik: tisk tiskarne narodne banke v Ljubljani, 1954.
- 9 Odlok deželnega šolskega sveta, 24. februarja 1909.
- 10 Odlok deželnega šolskega sveta, 14. septembra 1909/2362.
- 11 Obvestilo okrajnega šolskega sveta, 16. avgust 1909/2044.
- 12 Razpis deželnega šolskega sveta, 11. avgust 1909/3868. Deželni šolski svet je s tem razpisom dovolil, da se preoblikujeta štirirazredna deška in štirirazredna dekliška ljudska šola na Vrhnikih v eno šestrazredno ljudsko šolo.
- 13 Odlok krajevnega šolskega sveta, 16. julij 1909/2044.
- 14 Deželni šolski svet je z razpisom 7. januarja 1912/6772 ex 1911 dovolil, da se odpre peta začasna vzporednica.
- 15 Dopoldanski pouk se je uvedel 20. januarja 1912.
- 16 Glej opombo 2.
- 17 Prejšnji Rokodelski dom.
- 18 Kavarna pri Črnem orlu.
- 19 Premogovni oddelek deželne vlade je poslal 14. decembra 1917 10.000 kg premoga (400 K); 5.000 kg, nekaj tega je premoga je dobila oz. kupila sodnija. Šola je dobila 31. januarja 1918 15.000 kg premoga, a ga je oddala 3.000 kg pošti v Borovnici in sodniji.

Okrajno glavarstvo je ukazalo 28. avgusta 1917/20402 nabirati nadomestilo za seno (koruzna slama, liste lesk, lipe, hrasta, topole, vrbovja itd.), a tega ni počel nihče.

- 20 Glej: Vrhniški razgledi 13, str. 72.
- 21 Tatjana Hojan, Vrhniško učiteljstvo v strokovnih organizacijah, v: *Vrhniški razgledi* 5 (2004), str. 70. Anton Arko je deloval na Vrhnikih od 1894 do 1899.
- 22 Prav tam, str. 71. Fran Stojec je učil na šoli od 1878 do 1905. Bil je skladatelj, ukvarjal se je z glasbo.
- 23 Prav tam, str. 64 in 71. Vinko Levstik je učil na vrhniški šoli od 1875 do 1903. Tudi Levstik se je ukvarjal z glasbo in skladal. 63 let je deloval kot organist, 50 let v vrhniškem cerkvenem koru. Za zasluge na področju cerkvenega petja je bil odlikovan z zlatim zaslužnim križcem »Pro ecclesia et pontifice«. Glej še: Tatjana Hojan, Vrhniška učiteljska rodbina Levstik-Michler, v: *Vrhniški razgledi* 11 (2010), str. 108–115.
- 24 Prav tam, str. 71. Alojz Luznik je učil na Vrhnikih od 1896 do 1902. Izumil je didaktofon, v tistih časih enega najboljših glasbenih instrumentov. Glej tudi: Učiteljski tovariš 1902, str. 183.
- 25 Prav tam, str. 66, 68. Ana Pour je bila članica društva učiteljic, ki je bilo ustanovljeno 1897. Za Ivano Vidic je prevzela zastopstvo za področje Ljubljana-okolica. Bila je tudi članica ženske podružnice družbe sv. Cirila in Metoda, tajnica društvene podružnice 1892–1901, odbornica 1892–1894. Pisala je strokovne članke v revijo Učiteljski tovariš in mladinsko revijo Vrtec. Glej še: Tatjana Hojan, Ana Pour Suhadolc, vrhniška učiteljica, v: *Vrhniški razgledi* 8 (2007), str. 137–139. Na vrhniški šoli je učila do leta 1903. Po poroki je tako kot večina učiteljic (izjeme so bile učiteljice, ki so se omožile z učiteljem) prekinila s poučevanjem.
- 26 Prav tam, str. 66, 68. Ivana Vidic je sodelovala v društvu učiteljic, zbrana je bila za zastopnico učiteljic za Ljubljana-okolico. Bila je tudi članica ženske podružnice družbe sv. Cirila in Metoda.
- 27 Tatjana Hojan, Robert Ziegler (1864–1930), učitelj, v: *Vrhniški razgledi* 12 (2011), str. 149–152. Rojen je bil v Ljubljani. Učiteljišče je končal leta 1885, strokovni izpit pa leta 1889. Leta 1901 je prišel na Vrhniko in tam ostal deset let. Leta 1911 je odšel v Višnjo Goro na tamkajšnjo šolo za ravnatelja. Objavljal je članke v Učiteljskem tovarišu in Slovenskem učitelju.
- 28 Tatjana Hojan, Anton Smrdelj (1874–1939), učitelj, v: *Vrhniški razgledi* 13 (2012), str. 102–104. Rojen je bil v Ljubljani, učiteljišče je končal 1894. Na Vrhnikih je služboval od 1902 do 1905. Poučeval je vse predmete v 4. deškem razredu in na ekskurendni šoli v Bevkah. Leta 1905 je odšel na novo delovno mesto v Ljubljani. Zanimivo je, da je opravil izpit iz metodike poučevanja gluhih in slepih.
- 29 Tatjana Hojan, Marija Mlakar, vrhniška učiteljica, v: *Vrhniški razgledi* 8 (2007), str. 140–143.

Izobraževanje na učiteljišču je zaključila leta 1898.

- Leta 1903 je bila imenovana za učiteljico na vrhniški dekliški šoli. Na šoli je ostala dvajset let. Bila je dobra pedagoginja. Na vrhniško šolo je prinesla v dekliške razrede izdelovanje čipk in klekljanje. Med vojno pa je z dekleti pletla za vojake na fronti. Bila je dejavna tudi v društvu, imela je nekaj zanimivih predavanj, ki so bila tudi objavljena.
- 30 Marija Oblak Čarni, Gabrijel Jelovšek – vrhniški župan v letih 1889–1908, v: *Vrhniški razgledi* 5 (2004), str. 11–18.
- 31 Tatjana Hojan, Ivan Štrekelj (1880–1959), učitelj in šolski upravitelj, *Vrhniški razgledi* 12 (2011), str. 146–148. Maturiral je leta 1901. Že leta 1903 se je zaposlil na vrhniški šoli, isto leto je opravil tudi strokovni izpit. Usposobljen je bil za poučevanje slovenščine, nemščine, petja in telovadbe. Dvakrat na teden je poučeval na ekskurendni šoli v Bevkah, na ponavljalni šoli je začel učiti v šolskem letu 1909/10. Na posebnem tečaju se je izobrazil še za poučevanje na umetnoobrti strokovni šoli. Izpopolnil je tudi svoje znanje na področju kmetijstva. Ravnatelj vrhniške šole je bil med leti 1921 in 1924.
- 32 Tatjana Hojan, Karel Matajlec, (1863–1923), *Vrhniški razgledi* 11 (2010), str. 119–123. Leta 1895 je maturiral na učiteljski, kjer je opravil tudi izpit iz metodike za gluhoneme in slepe. Leta 1905 je bil imenovan za ravnatelja vrhniške šole. Zaradi bolezni je bil leta 1923 upokojen, a še isto leto novembra je umrl.
- 33 Tatjana Hojan, Emil Milan Schiffrer (1881–1930), učitelj in šolski upravitelj, v: *Vrhniški razgledi* 10 (2009), str. 84–87. Rojen je bil v Selu pri Ljubljani, obiskoval je gimnazijo 1893/94 – 1897/98, nato učiteljske, kjer je opravil zaključni izpit 1902. Na vrhniško šolo je bil sprejet septembra 1905. Leta 1906 je obiskoval nadaljevalni tečaj za trgovsko učno stroko in opravil izpit za poučevanje trgovskih predmetov na obrtnonadaljevalni šoli. Kasneje je tudi poučeval na vrhniški obrtnonadaljevalni šoli. Leta 1924 je postal ravnatelj vrhniške šole. V obdobju 1926–1927 je bil predsednik Čebelarškega društva. Glej še: Olga Pivk, *Sto let čebelarjenja na Vrhniki*, v: *Vrhniški razgledi* 7 (2006), str. 125–126. Glej še knjigo Jerneja Černeta, *Umno čebelarstvo*, 1895.
- 34 Tatjana Hojan, Marija Pleško (1888–1964), *Vrhniški razgledi* 9 (2008), str. 176. V prispevku sta Ema in Ana Pleško omenjeni le kot Marijini sestre.
- 35 Tatjana Hojan, Marija Marinko (1886–1934), učiteljica, v: *Vrhniški razgledi* 10 (2009), str. 81–83. Rojena je bila 30. novembra 1886 na Vrhniki, stanovala je na Vrhniki št. 251/139. Hišno ime je bilo »Jelovškova štala«. Učiteljske je obiskovala od leta 1902 do 1906. Poleg zaključnega izpita je opravila tudi izpit iz metodike pouka za gluhoneme in slepe. Strokovni izpit je opravila leta 1908 in postala stalna učiteljica na Vrhniki leta 1911.
- 36 Odlok okrajnega šolskega sveta z dne 7. februarja 1907/3649.
- 37 Dekret okrajnega šolskega sveta z dne 3. decembra 1906/2831.
- 38 Sklep deželnega šolskega sveta z dne 4. marca 1907/843.
- 39 Odločba okrajnega šolskega sveta, 2. april 1908/691.
- 40 Okrajni šolski svet, 6. junij 1908/1230, sklene podeliti častno svetinjo za 40-letnico službovanja.
- 41 V šolski kroniki vrhniške šole je napisano: ... »se je imenovala do konca leta za suplentko (K 66.66) brezplačna šolska praktikantka na mestni ljudski šoli v Ljubljani Jožefa Franke, ki je v četrtem razredu prevzela pouk ...« Ali je to učiteljica Darinka Franke? Tega ne moremo z gotovostjo trditi. Po letu 1912 je na vrhniški šoli učila Darinka Franke. V kroniki ni omenjena sprememba med pedagoškim kadrom po letu 1912, zato predvidevamo, da gre za isto osebo.
- 42 Tatjana Hojan, *Vrhniška učiteljska rodbina Levstik-Michler*, Vinko Levstik (1844–1925), Zora Albina Levstik-Michler (1893–1983), Ivan Michler (1891–1982), v: *Vrhniški razgledi* 11 (2010), str. 108–118.
- Albina Levstik je bila hčerka dolgoletnega ravnatelja vrhniške šole Vinka Levstika. Po končanem učiteljski se je zaposlila na vrhniški šoli sprva kot brezplačna praktikantka. Po opravljenem strokovnem izpitu je leta 1918 postala stalna učiteljica vrhniške šole. Leta 1919 se je poročila z zelo dejavnim učiteljem Ivanom Michlerjem. Na vrhniški šoli je učila od 1914. do 1926. leta.
- 43 Tatjana Hojan, *Vrhniška učiteljska rodbina Levstik-Michler*, Vinko Levstik (1844–1925), Zora Albina Levstik-Michler (1893–1983), Ivan Michler (1891–1982), v: *Vrhniški razgledi* 11 (2010), str. 108–118.
- Znan je bil kot speleolog. Odkril in raziskal je številne slovenske jame in o njih pisal številne članke, razprave. Bil je predstojnik Društva za raziskovanje jam Jugoslavije in častni član Zveze speleologov Jugoslavije in zunanji sodelavec Inštituta za raziskovanje krasa v Postojni. Glej tudi: Branko Stanovnik, nagovor ob odkritju spomenika vrhniškim krasoslovcem: Ivanu Michlerju, Francetu Habetu in Petru Habiču, v *Močilniku*, 13. decembra 2008, v: *Vrhniški razgledi* 10 (2009), str. 167–168.
- Rojen je bil v Ljubljani (Hrenova 17). Učiteljske je končal leta 1910, strokovni izpit leta 1912. 1913/1914 je opravil tečaj za učitelja telesne vzgoje za srednje šole. Tečaj je obsegal plavanje, lahko atletiko, telesno vzgojo, higieno in prvo pomoč. Po letu 1920 je poučeval na obrtnonadaljevalni šoli. Med vojno je bil tudi v komisiji za popisovanje živil. Bil je mobiliziran marca 1915, vrnil se je no-

- vembra 1918. Bil je prvi predsednik elektrifikacijskega odbora. 1919 se je poročil z Albino Levstik. Od leta 1932 je nekaj časa služboval na Vrtači, nato je bil na osnovni šoli Prule, upokojil se je 1948.
- 44 Na osnovi določila deželnega šolskega sveta 8. januarja 1914/8865 in okrajnega šolskega sveta 31. januarja 1914/281.
- 45 Tatjana Hojan, Albina Malavašič Zakrajšek (1895–1964), vrhniška učiteljica, Vrhniški razgledi 11 (2010), str. 124–128. Rojena je bila na Vrhniku, šolo je obiskovala v zavodu Lichtenthurn, kjer je na tamkajšnjem učiteljski maturirala leta 1914, isto leto je dobila zaposlitev na vrhniški šoli kot neplačana praktikantka.
- 46 ZAL, VR 48, Osnovna šola Janeza Mraka na Vrhniku. Kronika ljudske šole na Vrhniku, IV. knjiga, š. 1.
- 47 Glej še: Vrhniški razgledi 13, str. 80–86.
- 48 Zakon 29. aprila 1873 – nekateri učenci so bili oproščeni pouka v starosti od 7. do 8. leta.
- 49 Malomarnost ali upornost staršev, ki otrok niso pošiljali v šolo.
- 50 Zakon, 29. april 1873, je dovoljeval okrajnim šolskim svetom, da so dvanajstletnikom dovolili zapustiti šolo.
- 51 Enciklopedija, Zagreb 1968. Španska gripa je bila najboljšeje pandemija influence v zgodovini. Zaradi vojne in slabe evidence ni bilo mogoče ugotoviti, kje se je pandemija začela. Ponekod je navedeno, da naziv španska gripa ni ustrezen, ker se gripa ni začela v Španiji. Kot naj bi bilo znano, se je gripa začela istočasno v Ameriki in Franciji, a je v zelo kratkem času zajela ves svet. V nekaj mesecih je obšla svet in za posledicami je umrlo 20 milijonov ljudi. Smrtnost je bila najvišja med prebivalstvom, starim med 20 in 40 let.
- 52 Družba sv. Cirila in Metoda je bila ustanovljena 1885. V posameznih krajih je tudi ustanovila svoje podružnice. Le-te so vrsto let zbirale denar za zidavo šol in vrtcev. Leta 1910 je na Slovenskem delovalo 168 podružnic družbe.
- 53 www.rtvsl.si/index.php?c_mod=news&op, www.karolkotnik
- 54 Olga Pivk, Vrhniške opekarne, Vrhniški razgledi 12 (2011). Jelovšek, str. 201–204, in Kotnik, str. 204–208.
- 55 Glej več: Vrhniški razgledi št. 13, str. 86–87.
- 56 Učitelj **Štrekelj** je dobil Metelkovo ustanovo v znesku 80.41 K (deželni šolski svet, 14. julij 1909/3550) in državno renumeracijo za šolski vrt v znesku 50 K (okrajni šolski svet, 26. julij 1910/2130). Z odlokom okrajnega šolskega sveta, 29. julij 1909/465, so mu priznali prvo starostno doklado. Z odlokom deželnega šolskega sveta 22. decembra 1909/7616 je bil povišan v tretji plačni razred (okrajni šolski svet 24. januarja 1910). Učitelj **Schiffrer** je bil pohvaljen za uspešno vodenje ponavljalne šole (odlok deželnega šolskega sveta, 1. junij 1910/2202, in okrajni šolski svet, 31. julij 1910/1744).
- Učitelj **Ziegler** je dobil četrto starostno doklado (okrajni šolski svet, 16. november 1909/25189).
- 57 Hojan, Štrekelj, str. 147.